

KAYSERİ'DE XIV VE XV.
YÜZYILLARDA İKİ EMİR AİLESİ
EMİR ZAHİREDDİN MAHMUD
VE EMİR ŞEYH ÇELEBİ

Mehmet ÇAYIRDAĞ

Kayseri'de XIV ve XV. yüzyıllarda çeşitli kaynaklarda aile fertlerinin isimlerine rastladığımız iki önemli emir, vali bulunmaktadır. Bunlardan birincisi XIV. yüzyılın ilk yarısında bir dönem İlhaneliler'in Anadolu Valisi olan Emir Zahirreddin Mahmud, diğeri ise XV. yüzyılın başlarında Karamanoğulları'nın Kayseri Valisi Emir Şeyh Çelebi'dir. Daha önce yapmış olduğumuz çalışma ve yayınlarımızda üzerinde durduğumuz bu iki emir ve kendileri gibi idari görevlerde bulunan aile fertleri bu araştırmamızın konusu olacaktır.

EMİR ZAHİREDDİN MAHMUD VE AİLESİ

Yukarıda zikredildiği gibi Emir Zahirreddin Mahmud, Moğolların Anadolu Valilerinden biri olup İlhaneli Sultanı Ebu Said Bahadır Han tarafından 729(1329) yılında bu göreve getirilmiştir. Babası Uygur Esen Kutluğ'dur. 719(1319) yılında bir kısım İlhaneli emirlerinin devlete hakim ve hükümdara etkin olan Emir Çoban ve Ebu Said'e karşı harekete geçilmesi neticesinde meydana gelen Zencan Çayı Muharebesi'nde Uygur Esen Kutluğ oğlu Emir Mahmud ve diğer bir kısım emirler de Çoban ve Ebu Said tarafını tutmuşlar, hâdiseden Sultan tarafı büyük bir zaferle çıkmıştır. Sultan Ebu Said bu zaferle "Bahadır" unvanını almıştır.

729 (1329) yılında Ebu Said, Anadolu Valiliğini Uyrat Muhammed'den alıp Esen Kutluğ oğlu Mahmud Bey'e verdi. Emir Muhammed ve Emir Mahmud'un Anadolu Valilikleri hakkında fazla bir malumat bulunmamaktadır.

733 (1332/1333) yılında (Emir Mahmud'un Bünyan'da yaptırmış olduğu aşağıda bahsi geçecek cami kitabesine göre 734/1333 yılında) merkeze çağrılan Emir Mahmud'un yerine Anadolu

Valiliğine önce Algu oğlu Devletşah tayin edilmiş, ancak Anadolu'ya gelmeden vefat ettiğinden Valiliğe Celâyir Şeyh Hasan getirilmiştir.

734 (1333/1334) yılında Ebu Said Bahadır Han'ın, Emir Misafir İnak'ı yükseltmesini çekemeyip bu emiri bertaraf etmek isteyenler arasında, daha sonra Anadolu'da valilik yapıp kendi adına devlet kuracak olan Uygur Alaaddin Eratna ile Emir Mahmud da bulunuyordu. Bu hareket muvaffakiyetsizlikle neticelenince Ebu Said bu emirlerin herbirini bir kaleye hapsedirdi. Eratna Anadolu'ya kaçtı ve Vali Celâyir Şeyh Hasan onu Sultan'a affettirdi.

Ebu Said'in 736 (1335) yılında ölümünden sonra İran'da İlhaneli tahtına Arpa Han çıkarıldı. Ancak yine İlhaneli ailesinden Musa'yı destekleyen Diyarbakır Valisi Ali Padişah, Arpa Han üzerine yürüdü. Arpa Han'ın yanında bulunan Emir Mahmud ve Sultan Şah'ın Ali Padişah tarafına geçmesi üzerine Arpa Han ve taraftarları yenildi (736/1336).

Bu defa Anadolu Valisi Celâyir Şeyh Hasan İlhaneli umerasından Hacı Tugay'ın teşviki ile İlhaneli ailesinden Muhammed'i Han ilan edip yanına alarak Musa Han ve Ali Padişah üzerine yürüdü ve onları 1336 yılında mağlup edip Ali Padişah'ı öldürdü. 738(1339) yılında ise Azerbeycan'da Muggan kışlağında Musa Han ve Emir Mahmud'u da ortadan kaldırdı. Halbuki onlar kendisine iltica etmişlerdi. İran'da Hemadan bölgesi Emir Mahmud'un dirlığı idi¹.

Emir Zahirreddin Mahmud Kayseri'nin Bün-

1. Prof. Dr. Faruk Sümer, Anadolu'da Moğollar, **Selçuklu Araştırmaları Dergisi I**, Ankara 1970, s. 85, 92, 93, 95, 96.

yan İlçesinde² 734 (1333) yılında yaptırmış olduğu Ulu Camiin kitabesinde "Emirü'l-ümera, âdil, müeyyed, muzaffer, kâhîrül-fısk, kâtilül't-tâgi, zahîrüd-devlet ve'd-din" unvanları ile anılmakta, babasının ismi yukarıda geçtiği gibi Esen Kutluğ değil "Tac-ı kızıl" olarak geçmektedir³.

Mevlevî kaynaklarından Ahmed Eflâki'nin "Ariflerin Menkıbeleri" isimli eserinde konumuzla ilgili şöyle bir bölümü bulunmaktadır. İlhanlılar'ın Anadolu Valisi Timurtaş, Mevlevî Şeyhi Âbid Çelebi'yi uç beylerinin kendisine biat etmeleri için elçi olarak gönderilmek üzere Eratna Bey'i vazifelen-dirmiş, Âbid Çelebi bu vazifeden affedilmesi için Eratna'ya aracı olarak Ahmed Eflâki'yi göndermiş-se de isteği kabul edilmemiştir. Çelebi istemeyerek çıktığı bu seyahatten dönüşünde Konya'ya geldiğinde Konya'da Tac-ı Kızıl'ın oğlu Emir Zahireddin'den başka kimsenin kalmamış, hepsinin Rum (Anadolu) hudutlarından çıkıp Şam'a (Suriye'ye, Memlûklular'a) gitmiş olduklarını görmüştür⁴. Âbid Çelebi ve yanındakiler Konya'ya geldiklerinde Zahireddin de Gavele Kalesine (Konya yakınında) gitmişti. Eserin diğer bir bölümünde Tac-ı Kızıl'ın oğlu Mefahirü'l-ümera Zahireddin'in bir zaman Konya'nın hakimi olduğu (Anadolu Valisi) hükümeti idare etmekte ve halka bakmakta eşinin bulunmadığı belirtilerek Mevlevîlerin kerameti ile ilgili şu hadise anlatılmaktadır: Zahireddin bir gün bir ziyafet esnasında Âbid Çelebi'nin uzun bıyıklarını tenkit etmiş, Âbid Çelebi de ona cevap vermiş bu esnada Şeyh Hasan Timurtaş'tan (Timurtaş olsa gerek, Timurtaş'ın oğlu Şeyh Hasan) acâib bir haber gelmiş (Memlûklular tarafından öldürülen Demirtaş'ın yaşadığı hakkında, oğlu Şeyh Hasan'ın ortaya attığı asılsız iddia olabilir, bkz. yukarıda geçen kaynaklar), yemek yemeden atına binip gitmiş, birkaç gün sonra da bir ok yarası ile vefat ettiği öğrenilmiştir⁵.

Aşağıda bahsi geçecek olan Emir Zahireddin Mahmud'un oğlu Taşkın (Taşhun) Paşa'nın Konya'nın Kemertaş Köyü'nü satın aldığına dair 751(1350) tarihli satış senesinde ailenin fertleri şu şekilde sıralanmıştır: Melik Sencer'in oğlu Tacdar diye meşhur Emir Şemseddin Ahmed'in oğlu Emir Zahireddin Mahmud'un oğlu Taşhun Paşa⁶.

Görüldüğü gibi Zahireddin Mahmud'un babasının ismi üç şekilde, Esen Kutluğ, Tac-ı Kızıl (altın-taç) ve Tacdar Şemseddin Ahmed olarak geçmektedir. Tac-ı Kızıl ile tacdar birbirine yakın bir isim gibi görünmektedir ve herhalde Şemseddin Ahmed'in sarayda (İlhanlı Sarayı) hükümdarın tacının muhafazası gibi bir görevini hatırlatmaktadır. Ancak Esen Kutluğ tamamen farklıdır. Bu dönemde Anadolu Emirliği'nde bir başka Emir Mahmud'un ismi geçmediğine göre Mahmud'un babası olan Şemseddin Ahmed'in Türkçe ismi Esen Kutluğ, isim gibi kullanıldığı unvanı da Tac-ı Kızıl veya Tacdar olmalıdır. Bünyan Camii'nde ve Menakibüla-

rifin'de geçen Tac-ı Kızıl ismi aynı zamanda Kayseri'de şimdi kalkmış eski bir mahallenin de ismi idi. Bu mahalle şehirde Yoğun Burç, Sivas Kapısı ve Sultan Hamamı arasında bulunuyordu. Öyle anlaşılıyor ki Tac-ı Kızıl veya Tacdar Emir Şemseddin Ahmed, İlhanlı emirlerinden olup, Anadolu'da da görev yapmış, Kayseri'de de bir süre bulunmuş ve isim geçen mahalleye bir kısım eserler yaptırarak adını vermiştir. Başbakanlık arşivinde bulunan 926 (1520) tarihli Karaman ve Rum Vilayetlerine ait İcmal Defterinin 220. sayfasında Kayseri'de Tac-ı Kızıl Mescidi isimli bir mescid kayıtlıdır⁷.

O'nun Esen Kutluğ ismi ile tarihi şahsiyetine gelince;

Ulcaytu Hüdabende Mehmed ve Ebu Said Bahadır Han devirlerinde, sultanların en yakını İlhanlı ümerası arasında üstün vasıfları ile ismi geçmektedir. Ulcaytu zamanındaki (1304-1316) beylere dair Kaşanlı Ebü'l-Kâsım Abdullah'ın Tarih-i Ulcaytu isimli eserinde verdiği listede yedinci emir olarak verdiği Emir Esen Kutluğ'un seçeresi şu şekilde yazılmıştır: Emir-i muazzam Hüsrev-i Âdil Muizziddin İsen Kutluğ püser zengi bin sinba (sencer?) bin Tarım bin Tuğrul Bey bin Kılıç bin Sungur bin

2. Bünyan İlçesi, daha önce Sarımsaklı isimli bir köy ve Sivas'a bağlı Azıziye (şimdiki Pınarbaşı) Kazası'na bağlı İken Sultan II. Abdülhamid zamanında 1312 (1894?) yılında Zamantı, Saroğlan ve Kuzugüdenli (Akkışla) Nahiyeleri de dahil edilerek kaza haline getirilmiş, ismi de Padişaha nisbetle Bünyan-ı Hamid olarak değiştirilip Kayseri'ye bağlanmıştır. Mehmet Çayırdağ, Kayseri'de Sultan II. Abdülhamid dönemi bina ve kitabeleri, **I. Kayseri Tarih Sempozyumu Bildirileri**, Kayseri 1997 s. 43-60. Cumhuriyet döneminde kâzânın ismi sâdece Bünyan olarak kalmıştır.
3. Mehmet Çayırdağ, Kayseri'de Selçuklu ve Beylikler dönemine ait bazı kitabe ve mezartaşları, **Tarih Dergisi**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi-1984, S. XXXIV, s. 508.
4. Bu sırada İlhanlılar'ın Anadolu Valisi olan Demirtaş, Anadolu'da aynı bir devlet kurmak üzere istiklalini ilan etmiş, ancak yukarıda bahsi geçen kudretli İlhanlı emiri olan babası Emir Çoban'ın Sultan Ebu Said Bahadırhan tarafından öldürülmesi üzerine bu ikinci istiklal teşebbüsünde de muvaffak olamayarak 727 (1327) yılında bir kısım emirleri ile birlikte Memlûklular'a iltica etmiştir. Ord. Prof. İ. Hakko Uzunçarşılı, Emir Çoban Soldoz ve Demirtaş, **Bulleten** 1967, S. 121-124, s. 622-640; Faruk Sümer a.m., s. 83-91; Doç. Dr. Kemal Göde, **Eratnalılar**, Ank. 1994, s. 31-36. Menakibülarifin'deki "Zahireddin'den başka bütün emirlerin Suriye'ye gitmiş olması" ifadesinden bu hadisenin kasdedildiği anlaşılmaktadır. Emir Çoban ve oğlu Demirtaş'ın Kayseri'deki torunları olan Kutluğ Tekin Hatun hakkında aşağıda Emir Şahap Türbesi bahsinde bilgi verilecektir.
5. Ahmed Eflâki, **Ariflerin Menkıbeleri**, Çev. Tahsin Yazıcı, İst. 1973, C. II, s. 337, 530.
6. M. Zeki Oral, Anadolu'da San'at Değeri Olan Ahsap Minberler, **Vakıflar Dergisi**, Ank. 1962, S.V., s. 64-65.
7. Mehmed İnbaşı, **XVI. YY. Başlanılda Kayseri**, 1992 Kayseri, s. 55, İnbaşı; ayrıca, Osmanlı Tarih Araştırmalarında Tac-ı Kızıl'ın Vakıflarda bir sureti kayıtlı 1880 (1080) Musa Bey, Hızır Bey ve Musa Çelebi olarak seçeresi yazılı bir vakfiye neşredeceğini bildirmektedir.

Gencik bin Tosbuga bin Altan Han. Ayrıca Esen Kutluğ'un yüksek vasıflarını da düşünceli, akıllı, savaşı, bilgili, kifayet, dirayet ve üstün ahlak sahibi, çevgan müsabakasında kendinden yüksek ve akranı ümerayı geçen olarak belirtilmiş ve Uygur kavminden olduğu ilave etmiştir⁸. Ebu Said Bahadır Han'ın da has adamlarından biri idi. 717(1318) yılında Demirtaş Anadolu Valisi olurken Esen Kutluğ da Horasan Valisi olmuştur. Ancak bir yıl sonra 718(1318) yılında vefat etmiştir. Sultan tarafından sevilen iyi ahlâklı ve dirayetli bir emir olan Esen Kutluğ yaşasa idi Çoban'ın yerine geçebilecek bir emirdi. Uygur Han sülâlesinden geldiği yukarıdaki kayıta görülen Esen Kutluğ, Ulcaytu İslamiyette Sunniliği bırakıp Şiiliğe geçince Emir Çoban'la birlikte sunni itikadında devam etmiş ve bunu açıklamaktan çekinmemiştir⁹.

Esen Kutluğ'un Kür Buga isimli bir kardeşi vardı ve o devirde Anadolu emirleri arasında idi. 719(1319) yılında bir kısım emirlerin İlhanlı merkezinde Emir Çoban ve Sultan Ebu Said'e karşı harekete geçmeleri üzerine Anadolu'da da Çoban'ın oğlu Vali Demirtaş'a karşıda hareket başlamıştı. Bu hareket içinde bulunan emirler arasında Kür Buga'da bulunuyordu. Niğde taraflarında başlayan bu isyan esnasında Demirtaş bir hisarda muhasara edilmişti. Ancak bu arada Kür Buga ile emirlerden İcil arasında ihtilâf çıkması ve merkezde Çoban'ın zafer kazandığının (Zencan Çayı Muharebesi) duyulması üzerine Demirtaş sığındığı yerden çıkmış, Kür Buga ve diğer âsi emirleri öldürerek intikamını almıştı¹⁰.

Zahireddin Mahmud'un dedesi, Esen Kutluğ'un babası Tarih-i Ulcaytu'daki şecerede Senba, Konya'daki yukarıda bahsi geçen satış senesinde Melik Sencer olarak geçmektedir. Zeki Oral'ın bahsi geçen makalesinde, Melik Sencer'in Anadolu Selçuklu Sultanı II. Kılıç Arslan'ın (1156-1192) oğullarından Konya Ereğlisi Meliki olan Sencer Şah¹¹ olabileceği hakkındaki tahmini, tarih farkından ve Selçuklu ailesinden gelen şahısların İlhanlı döneminde emirlik yapmalarının mümkün olamayacağı düşüncesi ile akla yakın gözükmemektedir. Zaten Tarih-i Ulcaytu'daki şecere onların eski Türk han sülâlesine kadar giden soylu bir aileden olduğunu ortaya koymaktadır. İki kayıta hükümdarlık geçmişleri ile birbirini teyit etmektedir.

Zahireddin Mahmud'un isminin geçtiği bir başka belge Kayseri'de Tekgöz Kaplıcası'nın 931(1525) yılında Saide Hatun tarafından vakfedildiğine dair Arapça vakfiyedir. Vakıflar Genel Müdürlüğü arşivinde 2105 numaralı defterin 456. sahifesi ve 76. sırasında kayıtlı vakfiyede "Kudret Hamamı" denilen kaplıcanın çevresinde bulunan ve sınırları tarif edilen Kalkancık isimli köyün (şimdi de merkeze bağlı bir köy) arazisinin gelirinin "Emir-i Muazzam Zahireddin Mahmud'un oğlu

Emir-i mükerrem ve muhterem Taceddin Mesud'un torunlarından küçük (tıfil) İbrahim Bey'e ve evladına vakfedilmiş olduğu kayıtlıdır. Bu aile Kayseri'de bugün de devam etmekte olup (Altıparmak ailesi) vakıftan hisse almaktadır.

Buradaki kayda göre Zahireddin Mahmud'un Taşkın Paşa'dan başka yine idari mevkiî (emir) olan Taceddin Mesud isimli bir diğer oğlu olduğu ve bundan gelen neslin XVI. asrın başlarına kadar devam ettiği anlaşılmaktadır. Ancak Emir Taceddin Mesud'un şahsiyeti ve görevleri hakkında bir bilgi edilemediği gibi Saide Hatun'un da aileye ne türlü bir bağı bulunduğu belli değildir. Bu hanımın vakfettiği Kalkancık Karyesinde medfun olduğu Kayseri Vakıf Tahrir Fihristi'nin 162. sırasında kayıtlıdır.

Vakıflarca bugün de kiraya verilerek işletilen Tekgöz (Vakfiyede Hamam-ı Rabbâni, Tekgöz ismini yakınında Kızılırmak üzerinde bulunan Tekgöz, eski kayıtlarda ismi Yalnız Göz olarak geçen köprüden almıştır) Kaplıcasının Saide Hatun'un 931(1525) yılındaki vakfından evvel 906(1520) yılındaki tahrirlerde "Mirimen (küçük testi) ili Su" ismi ile kaydedilmiş ve Ahmed Hisar¹² yakınında olduğu belirtilmiştir¹³.

Zahireddin Mahmud'un Ay Melik adlı bir kardeşi de bilinmektedir. Ay Melik 743(1342) yılında Curdabakan taraflarında bulunuyordu. Demirtaş'ın oğlu Melik Eşref ve amcası Yağı Bastı Şiraz'a giderken Curdabakan yöresinde kalabalık bir oymak topluluğunun başında bulunduğunu öğrenince onunla savaşmışlar ve pek çok ganimet ele geçirmişlerdir¹⁴.

Yine Mahmud'un Muhammed adlı bir oğlu bulunmaktadır. Celayir Şeyh Hasan'ın emirleri arasında yer alan bu emir 740(1340) yılında Cagatu'da yapılan savaşta onun ordusunda bulun-

8. Sümer, a.m., s. 19.

9. Sümer, s. 21,83,85, N. 87.

10. Kerimüddin Mahmud Aksaraylı, **Selçuklu Devletleri Tarihi**, Yay. M. Nuri Gençosman, Ank. 1943, s. 339,340; Sümer, s. 85.

11. Osman Turan, **Selçuklular Zamanında Türkiye**, İst. 1971, s. 216,217.

12. Ahmed Hisar, Kayseri Merkezine bağlı Yuvalı Köyü ve Tekgöz Köprüsü ile kaplıcası yakınında olup, bir kısım tarihi hadîsiye de sahne olmuştur. Nitelikli Anadolu Selçuklularından II. İzzeddin Keykavus ile IV. Kılıç Arslan arasında kardeşler mücadelesi esnasında 652 (1254) yılında burada karşılaşmalar ve yapılan muharebe Kılıç Arslan'ın ağıyine yenilip esir düşmesi ile neticelenmişti. İbnî Bîbî, **Anadolu Selçukî Devleti Tarihi**, Çev. M. Nuri Gençosman, Ank. 1941, s. 253; Turan, s. 475.

13. Yâsemîn Demircan (Özırmak), **Tahrir ve Evkaf Defterlerine göre Kayseri Vakıfları**, Kayseri 1992, s. 30; İnbaşı, s. 68.

14. Sümer, s. 96,97 N. 5.

muştı. Bu aile Hemedan ve Huzeyfe bölgesini idare etmiştir¹⁵.

Emir Zahirreddin Mahmud'un Kayseri'nin Bünyan İlçesinde yaptırmış olduğu camiye gelince; Ulu Cami, Cami-i Kebir veya sonradan tamirat yapmış olan şahsın ismi ile Salih Bey Camii olarak anılan bu cami, daha çok mimarının ismi ile meşhur olmuştur. Kible duvarına dik üç neften ibaret olup ikişerli iki sıra ayağın taşıdığı kemerlere basan ahşap mertekli tavanla örtülü cami, portalindeki geometrik örgü ve stilize hayvan başı motifleri ile dikkati çekmektedir¹⁶. Yine geometrik motifli ve üzeri dilimli nişli mihrabi¹⁷ ve sonradan değiştirilmiş minberi bulunmaktadır. Cami son zamanlarda Vakıflar Genel Müdürlüğünce onarılmış olup tekrar onarıma ihtiyacı bulunmaktadır.

Camiin kapısı üzerinde, portal nişinin iki yanında devam eden iki satırlık Selçuklu Sülüsü ile yazılmış kitabesinin geniş tutulmuş üst satırında Kur'an IX-18. ayeti daha dar tutulmuş alt satırında mescit yaptırınların ahiretteki mükâfatı ile ilgili hadis ve

امر بعمارة هذا المسجد المبارك أميراً لآل عماد بن علي بن علي بن مطرف قاهر السند
فانظر اللطيف طهراً للذلة والدين محمود بن تاج قول احسان الله ما كبت
كسب في غرة مفتحة شهراً المحرم سنة اربع مئتين (بعمارة)

yazılıdır. Tercümesi: bu mübarek imarını emirlerin emiri âdil, müeyyed, muzaffer, fasıkları kahreden, isyankarları katleden Zahirreddin Mahmud Bin Tacı Kızıl-Allah onun akıbetini iyi eylesin-emretti. Yedi-yüzotuzdört senesi aylarının ilki olan Muharrem ayının başında (1333 Eylül ortası) yazıldı. Kitabenin cephe hizasına çıkan sağ ucunda alt alta üç satır halinde عمل كالبيان بن قرا بولي (Kara Bolı -harekeli şekli ile Bula- oğlu Kaluyan yaptı) sol ucunda yine üç satır halinde kitabeyi yazanın ve babasının ismi bulunmaktadır¹⁸. Kitabenin kâtip isminin yazılı olduğu sol köşesi yakın zamanlarda taşın hâtâsı sebebi ile kendiliğinden kırılıp dağılmış, bu kırıkla sadece inşa tarihinin yüzler hanesi kaybolmuştur. Daha önce caminin mimarisi hakkında yapılan yayında kitabe ve tarih kısmı tam okunamadığından burada ismi geçen Mimar Kaluyan, Anadolu Selçuklularının büyük mimarı Kaluyan zannedilmiş ve bu hata ile cami on üçüncü yüzyılın ortasına tarihlenmiş¹⁹, buna dayanan sonraki birçok yayında da yanlış tekrar edilmiştir. Kırık olan tarihinin yüzler hanesinin, Zahirreddin Mahmud'un yaşadığı devir gözönüne alınarak kolaylıkla 700 olduğu ortaya çıkabilmektedir.

Caminin mimarı Kara Boloğlu Kaluyan daha önce 728 yılı safer ayında (1327 Aralık/1328 Ocak) Kayseri'de Emir Şahab Türbesini²⁰de ya-

18. Çayırdağ, a.m., s. 507-510. Kitabenin tarih kısmına geçen son kısmı bu ilk yayınımda az farklı tespit edilmiştir.
19. Dilaver, a.m., s. 193.
20. Emir Şahab Türbesinin kitabesi şöyledir.

هذا تربة المرحوم المغفور الامير
شهاب نورالله قبره في صفر سنة ثمان و عشرين و سبعمائة

Tercümesi: Bu türbe merhum ve mağfur Emir Şahab'ındır, Allah kabirini nurlandırсын. Yediyüz yirmisekiz saferinde (Aralık Ocak 1327)

Türbe içinde üç adet lâhit tarzında kitabelerin yazıldığı baş kısımları yükseltilmiş mermer mezartaşlarından kible tarafında bulunan Emir Şahab'a ortadaki de karısı olması lazım gelen Kutluğ Tekin Hatun'a aittir. Kitabeler mezartaşlarının yükseltilen baş kısmını içi tarafına ve üst yüzüne yazılmıştır. Dış kısmında kandil motifli vardır. Lahitin diğer yüzlerinde bu devir mezartaşlarına yazılması adetten olan herhangi bir ayet ve hadis gibi yazılar bulunmamaktadır. Emir Şahab'ın mezar taşında iç kısımda:

.....
المغفور شهاب بك
طالب الله ثراه
توفى رحم المصاحب
üstte;

Tercümesi: (Bu kabir) şehid, merhum, mağfur Şahab Bey'indir. Allah makamını güzelleştirsın. vefat etti.

Kutluğ Tekin Hatun'un mezar taşında; iç yüzde:

هذا قبر
المرحوم المغفور
ست الدنيا والدين
قتلغ تكين خاتون
نورالله قبرها
üst tarafta;
قد انتقلت من دار الفنا الى دار البقا في
سنة ثمان و عشرين و سبعمائة الهجرة النبوية

Tercümesi: Bu kabir merhume, mağfure din ve dünyanın hanımı (Sittetüddin) Kutluğ Tekin Hatun'undur. Allah kabirini nurlandırсын. Nebi'nin hicretinin yediyüz otuz üç senesinde geçici mekandan daimi mekana intikal etti.

Türbe'de aynı tarzda yapılmış kapı tarafında bulunan üçüncü mezartaşının baş kısmının iç ve dış yüzüne yazılmış kitabesi maalesef okunamayacak şekilde yıpranmış ve silinmiştir. Bu mezar taşı muhakkak ki Emir Şahap ve Kutluğ Tekin Hatun'un bir yakınına (belki çocuklarına) aittir.

728 yılında vefat etmiş olan Emir Şahap hakkında bir malumat edilememiştir. Mezar taşında Emir Şahap Beg olarak yazılmış bu zat muhakkak ki devrin idarecilerinden birisidir. Aşağıda bahsedilecek hanımı Kutluğ Tekin Hatun'un tarihi şahsiyeti dolayısıyla de mühim bir aileye damat olmuştur. Bezm ü Rezm'de geçen 14. asrın sonlarında Kadı Burhaneddin'in emirlerinden olan Emir Şahap'la tarih farkı sebebi ile alakasının olmadığı malumdur. Erdesir-i Esterâbâdi, **Bezm ü Rezm**, Çev. Prof. Dr. Mursel Öztürk, Ank. 1990, s. 400,401,405,406.

Kutluğ Tekin Hatun'a gelince; mezar taşında Emir Şahap Beg'in hanımı olduğu yazılı değilse de aynı türbede medfun bulunması onun zevcesi olması ihtimalini akla getirmektedir. Kızı veya başka bir yakını olsa idi mezar taşında belirtilir idi. Kutluğ Tekin Hatun hakkında XVI. yüzyıl vakıf kayıtlarında bilgi bulunmaktadır. Bu kayıtlarda seçeresi şöyle verilmektedir: Emir Çoban'ın oğlu Demirtaş'ın oğlu Şeyh Hasan Büzürg'ün oğlu Emir Bayram Şah'ın kızı Kutluğ Tekin Hatun, Yasemin Demircan (Özirmek), **Tahrir ve Evkaf Defterlerine göre Kayseri Vakıfları**, Kayseri 1992, s. 55; Mehmet İnbaşı, **XVI. Yüzyıl Başlarında Kayseri**, Kayseri 1992, s. 68. Emir Çoban bu kayıtlarda "Emir Çoban'ül hükkâm be-Bagdad" olarak geçmektedir. Buradan Kutluğ Tekin Hatun'un yukarıda bahsi geçen İlhanlılar'ın meşhur devlet adamı Emir Çoban'ın ve oğlu Anadolu Valisi Demirtaş'ın torunu olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu sebeple kocası Emir Şahap ta mevki ve İlhanlılar'a yakınlığı itibarı ile Kayseri'de herhalde mühim görevlerde idi. Kocasının ve kendisinin mezarını vakıf kurarak yaptıran Kutluğ Tekin Hatun bu işi İlhanlılar'ın Kayseri'deki mimarı Kaluyan'a havale etmiştir. Kayseri'nin Yanıkoğlu Mahallesi'nde şimdi park içinde, Babük Bey ve Suyakanmış (Suyurgatmış) Hatun türbeleri yanında bulunan bu türbe üst üste iki tonozlu yapıdan ibaret sâde bir eser olup, alt girişin üzerinde çifte merdivenle üst giriş olan basit mukarnas kavsaralı portale çikilir. Portalın başkaca tezyinatı bulunmamaktadır. Kapı üzerindeki mermer kitabe yanında bulunan mermer kabalaral yakın zamanda çalınarak kaybolmuştur. Mimar kitabesi mukarnas arasındadır. Dikdörtgen cephe üzerinde üç adet dendan vardır. Üst katın güneyinde mihrabi, sağda ve solda pencereleri, ortada tonozu takviye eden kemeri bulunmaktadır. Üstü üçgen çatılı taş kaplamadır. İki kat arası dıştan konsol silme ile belirtilmiştir. Türbe Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından onarılmıştır. Kayseri'de aynı dönemde Kutluğ veya Şah Kutluğ Hatun isimli bir hanıma ait çok daha sanatlı bir türbe Emir Şahap Türbesi'nin 200 m kadar batısında bulunmaktadır, Çayırdağ, a.m., s. 511,512.

15. Sümer, s. 97, N. 5,99.

16. Sadı Dilaver, Bünyan Ulu Cami, **Sanat Tarihi Yıllığı 2.**, İst. 1966-1968, s. 184-194.

17. Ömür Bakırer, **Onüç ve Ondördüncü Yüzyıllarda Anadolu Mihrapları**, Ank. 1976, s. 171,172. Şek. 41, Res. 98,99.

pan mimar olarak, türbede kitabesi bulunmaktadır. Şimdiye kadar okunamayan bu kitabe *عمل كالليون بن قرا بوا* şeklinde. Kitabede Bünyan camiinden farklı olarak Kaliyan ismi "Kaliyon" olarak yazılmış, baba adı da biraz kaşıklıkla "Bikara Buva" gibi yazılmışsa da bu kaşıklığın Arapça bilmeyen hattatın harfleri karıştırmamasından ileri geldiği ve aslının "Kara Boli" olduğu tahmin edilebilir. Kitabenin bazı harfleri kırılmış olup izlerinden okunabilmektedir.

Aynı mimarın Kayseri'de yaptığı üçüncü bir eser bulunmaktadır. Burası da bizzat Eratnalı Devletinin kurucusu Alaaddin Eratna'nın Muharrem 740 (Temmuz-Ağustos 1339) yılında yaptırmış olduğu Köşk Medrese diye bilinen, Eratnalı Sultanların kabirlerinin de bulunduğu kümbetin yer aldığı binadır²¹. Kümbetin kapısının sağ tarafında bulunan sütünce başlığındaki mimarî kitabesi yine şimdiye kadar okunamamıştır. Burada da Emir Sahab Türbesi ve Bünyan Ulu Camii gibi *عمل كالليون بن قرا بولى* (amele Kaluyan Bin Kara Boli) olarak yazılmıştır. Fark sadece kitabedeki yer darlığı sebebi ile "Boli" daki vav harfi eksikliğidir.

Böylece bu tesbitlerle Kayseri'de XIV. yüzyılın ilk yarısında İlhanlı ve Eratnalı dönemlerinde devlet mimarı olarak gözükken, Anadolu Selçuklularındaki meşhur mimar Kaluyan'ın ismini almış (Bünyan Ulu Camii'nde Kaluyan, diğerlerinde Kaluyun) 728(1327), 734(1333) ve 740(1339) yıllarında üç eser yapan bir mimar ortaya çıkmış oluyor.

Zahireddin Mahmud'un oğlu Emir Taşkın Paşa'ya gelince; Ürgüp'ün Damsa (şimdiki adı Taşkın Paşa) Köyü'ne yaptırmış olduğu cami, türbe ve medreseden oluşan külliyesi ile bilhassa cami deki üstün sanat işçilikli ahşap mihrap ve minberi ile meşhur olan bu bey ondördüncü yüzyılın ortalarında Eratnalı emiri olarak görülmektedir. Zira Ürgüp ve çevresi bu tarihlerde Eratnalıların, Alaaddin Eratna'nın hakimiyet sahası içinde idi. Yukarıda geçen 751 tarihli senedinde Taşkın Paşa:

*افتحار الانظم مستجمع جميع المعالى والمكارم عمدة الدولة مخلص الملك
مختر الملوك و السلاطين ابوالعالم طمعون باننا*

(yüceler yücesi, bütün yükseklikler ve güzel huylar sahibi, büyük adam, devletin direği, hükümdarların desteği dostu, sultan ve padişahların güzidesi, halk babası Taşhun Paşa) gibi yüksek unvanlarla anılmıştır²². Yine Burdur yazmaları arasında 1128 numarada kayıtlı "Şerh-i İrşad" adlı kitabın ithat kısmında tercüme olarak "şerh-i irşad-ı irşad kitabı yüce emir, şan ve şeref sahibi, muhterem, sayısız ihسانlar yapan, ata ve şefaathar babası olan Süleyman Bey'in işareti ile telif olundu. O öyle bir emirdir ki kimse ona karşı duramaz, yaklaşamaz. Bunun hanedanlığı cömertliği yanında denizler aciz kalır. Eli sıkı cimri değildir. O, büyük emir,

uyanık vezir, yükseklikler semasının kutbu Feleküddin Taşkun Bey'in oğludur. Allah onları zamanların sonuna kadar uzun ömürlerle faydalandırsın. İhsanda Devletlerinin eli hadleri aşkındır" yazılmıştır²³. Taşkın Paşa ve oğlu Süleyman Bey hakkında bu kayıtlardan başka bir malumat elde edilememiştir. Taşkın Paşa'ya ait olduğu söylenen, Ürgüp'teki köyde cami yanında bulunan türbede var olduğu belirtilen 748 tarihi de görülemediği. Paşa'nın zikri geçen külliyesinde kendisine ait tarih ve bânî kitabeleri bulunmamaktadır. Ancak bunlara ait 881/1476 tarihli Karaman Eyaleti Vakıflarının yazılı bulunduğu Tahrir Defterleri'nde Taşkın Paşa'nın Köyü'ndeki hayrâtına ait 753 tarihli vakfiyesinin bulunduğu kayıtlıdır²⁴. Bütün bunlardan her ikisinin XIV. yüzyıl ortalarında Eratnalı emirler oldukları, Ürgüp ve çevresinde görev yaptıkları söylenebilir.

Taşkın Paşa'nın Ürgüp'te eski adı Damsa, yeni adı Taşkın Paşa olan köydeki külliyesi bugün de onarılmış halde ve faal vaziyettedir. Bu binalar hakkında ilk bilgiler 1950 yılında Prof. Dr. Ernest DÍEZ, Dr. Oktay Aslanapa ve Mesut Koman tarafından yazılan "Karaman Devri Sanatı" isimli eserde verilmiştir²⁵. Ancak Taşkın Paşa'yı ve eserlerini Karamanoğullarına mal etmelerinde isabet bulunmadığı gibi (Eratnalı olmaları daha uygun) eserlerin plan ve tariflerinde hatalar bulunmaktadır. Zaten kendileri de binaları yerinde göremeyip kontrol etme imkanını bulamadıklarını yazmakta-

21. Halil Edhem, **Kayseri'ye Şehri**, İst. 1334, s. 109; Gabriel, **Kayseri Türk Anıtları** s. 76; Mahmud Akok, Kayseri'de Tuzhısan Sultanhanı Köşk Medrese ve Alaca Mescit diye tanınan üç Selçuklu mimarî eserinin rölevesi, **Türk Arkeoloji Dergisi**, S. XVII-2, 1968; Göde, **Eratnalılar**, s. 157; Nermin Şaman-Turgay Yazar, Kayseri Köşk Hanıgâhı, **Vakıflar Dergisi**, S. XXII, s. 311-304.
22. Oral, **a.m.** s. 65.
23. M. Zeki Oral, Burdur Kütüphaneleri ve Kitap Vakfiyeleri Vesikaları, **Belleten** S. 94, 1960, s. 259,260.
24. H. 881, M. 1476 tarihli Konya Vilayetine ait vakıfların tahririnde, Niğde Vakıfları İçinde "Taşgun oğlu Zahirüddin Beğ Vakfı, Şeyh Himmet adlı derviş evladdan evlada vakfetmiş, İbrahim Beğ (Karamanoğlu) dahi Şeyh Himmet evladına mukarrer kılmış, vakfiye görüldü. Tarih 753, İbrahim Beğ'in mektubunun" kaydından sonra vakfa gelir olarak Niğde'ye bağlı Kızılca Mecid Köyü, Aksaray'a bağlı Karadyük Köyü yazılmıştır. Prof. Dr. Ferudun Nafiz Uzluk, Fatih Devrinde Karaman Eyaleti Vakıfları Fihristi Ank. 1958, s. 51. Taşkın Paşa'nın vakıflar yaptığı bu bölgeler o devirde Niğde'ye bağlı bulunmakta idi. Kayıtlardaki Taşgun oğlu Zahirüddin Beğ, kaydının Zahirüddin oğlu Taşgun Beğ olarak yazılması gerektiği, yukarıdaki bilgilere göre burada hata yapıldığı tahmin edilmektedir.
25. E. Díez, O. Aslanapa, M. Koman, **Karaman Devri Sanatı**, İst. 1950 s. 184-190.

dırlar. Cami avlusundaki Hızır Bey Türbesi diye adlandırılan altı ayaklı baldaken (şâyeban) tarzındaki türbeden kısaca M. Oluş Arık da bahsetmiştir²⁶.

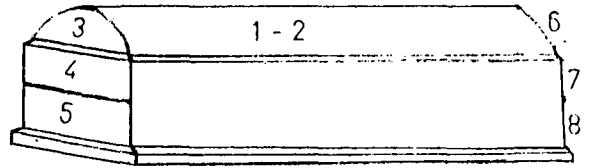
Camiî genel olarak içte kibleye dik, taşıma üçer kısa mermer sütun ve değişik antik sütun başlıklarına dayalı kemerler üzerinde üç tonozun meydana getirdiği üç neften ibarettir. Kesmetaş tonozu sütunlar hizasında takviye kemerleri desteklemektedir. Mihrap önünde tek ışıklı küçük kubbe bulunmaktadır. Ahşap mihrap ve minber önce Kayseri Müzesi'ne, buradan da Ankara Etnoğrafya Müzesi'ne nakledildiği için²⁷ mihrap düz taşla, minber de ahşapla sonradan yenilenmiştir. Kible duvarında üste üç mazgal ışıklık, yine bu duvarda iki, doğu duvarında da üç adet aşağıda sonradan açılmış geniş pencereler bulunmaktadır. Batı duvarının arazinin durumu sebebi ile sağdır. Kuzeyde bulunan portal en dışta mukarnas firizin çevrelediği geometrik bordür sıraları ile süslenmiş ve kitablesiz olarak inşa edilmiştir. Avlunun batısına, caminin kuzey batısına bitişik olarak inşa edilmiş olan son cemaat mahalli (yazlık mescit), ortada iki ayağa dayalı, doğu-batı istikametinde uzanan, avluya bakan batı ağzı açık iki tonozdan ibarettir. Burasının kuzey doğu köşesinde, dıştan merdivenle çıkılan ezanlık-kule minare bulunmaktadır. Cami tamamen kesme taştan inşa edilmiş olup, bazı taşlar üzerinde taşçı ustalarının işaretleri bulunmaktadır²⁸. Kubbe üzerinde taş alem vardır.

Caminin üstün sanat işçilikli minber ve mihrabı yukarıda belirtildiği gibi Ankara Etnoğrafya Müzesi'nde bulunmaktadır. Minberin kitabelerini Zeki Oral yukarıda bahsi geçen makalesinde yayınlamıştır. Mihrap ise Ömür Bakırcı tarafından yayınlanmıştır²⁹. Her ikisinde de ayetlerden başka herhangi bir bâni, usta ve tarih kitabesi bulunmamaktadır.

Camiin doğusunda bulunan ve Taşkın Paşa'ya ait olduğu söylenen sekizgen kümbet-türbe iki katlı olarak kesme taşla inşa edilmiştir. Kare planlı iki kat kaideden, şevlerle sekizgen gövdeye geçilmekte buradan yine düz pandantiflerle oluşan kara pramit külâhla türbe örtülmektedir. Külâh içten kubbedir. Türbenin üst katının kuzeyinde kapısı, diğer üç cephede zeminle birlikte pencereleri bulunmaktadır. Her pencere üzerinde ayrı motifli rozetler vardır. Yine camiî gibi bazı taşlar üzerinde usta işaretleri bulunmaktadır. Üst katta bulunan dört mezar taşından büyük olanı yüksek lâhit tarzında, kitablesiz tamamen geometrik motiflerle süslü olup diğer ikisi yine lâhit şeklinde orta ve küçük ebatta (çocuk mezartaşı), sonuncusu kitablesiz ve sanıklı şâhîde şeklindedir. Türbenin alt katı kayadan oyulmuş, sivri tonozlu ve yine kaya oyularak yapılmış konsollu kapılıdır. Ortada kesme taşla inşa edilmiş uzun ve yüksek sanduka bulunmaktadır.

Avludaki Hızır Bey diye adlandırılan altı ayaklı altıgen türbe Kayseri'deki Suya Kanmış (Suyurgatmış) Hatun Türbesi benzeri olup alt katı kapısız olarak inşa edilmiş, 1 m. kadar yükseklikteki bu bölümün üzerine, esas türbe zeminine güneyden çift merdivenle girilmektedir. Zemin ve üst kat altıgen plânda inşa edilmiş, iki kat arası kademeli silme ile belirtilmiştir. Üst katta altıgen köşelere oturtulan ve iki tarafa dönen ayaklar arası sivri kemerlerden, dıştan külâha içten köşelerde mukarnaslar ve silme ile kubbeye geçilmiştir. Kesme taşla inşa edilen türbenin iyi bir taş işçiliği vardır. Türbede bulunan üç adet geometrik motifli mermer lahit tarzındaki mezar taşlarından:

Hızır Beyin Mezartaşında;

1-2) Kur'an II-225 (Ayete'l-kürsi)

3) حفر بك نورالله روجه 4) المرجم المغفور 5) ربه المير

6) القادر سابع العشرين رمضان 7) توفي في ليلة

8) سنة اسنين و خمسين و سبعمائة

Tercümesi: Kur'an II-255, Emir merhum ve mağfur Hızır Beg -Allah ruhunu nurlandır- kadir gecesi olan yirmi yedi Ramazan sene yediyüz elli ikide (17 Kasım 1357) vefat etti.

İlyas Beg'in Mezartaşında;

1-2) Kur'an II-255 3) هنا قبر المرجم 4) المغفور البامريك

5) حامس شوال 7) توفي في 6) نورالله ضريحه

8) سنة اسنين و خمسين و سبعمائة

Tercümesi: Kur'an II-255, Bu kabir merhum ve mağfur İlyas Beg'indir. -Allah kabir bahçesini nurlandır- beş şevval yediyüz elli iki senesinde (25 Kasım 1351) vefat etti

26. M. Oluş Arık, Erken Devir Anadolu Türbe Mimarisinde Türbe Bıçimleri, **Anadolu XI**, 1967, s. 7.

27. Mehmet Çayırdağ, Develi Ulu Camii Ahşap Minberi, **Vakıflar Dergisi** 1982, s. 139-146.

28. Cami ve türbede şeklinde bulunan taşçı işaretleri XII ve XV. yüzyıl Selçuklu ve Beylikler döneminde yapılmış olan binalar üzerinde görülen menşel Göktürk Alfabesine ait harfler ve Oğuz damgaları olan işaretlerdir, karşılaştırmak için bkz. Mehmet Çayırdağ, Kayseri'de Selçuklu ve Beylikler Devri binalarında Bulunan Taşçı İşaretleri, **Türk Etnoğrafya Dergisi**, Ank. 1982, S.XVII, s. 79-97.

29. Ömür Bakırcı s. 171,172, Şek. 41, Res. 98,99.

Hasan'ın Mezartaşında

1-2) Kur'an II-255. 3) المرحوم المنصور

العاس اوامر حرم في توفى في ليلة (١) حسن نور الله قبره

8) سنة ست و خمسين و سبعمائة

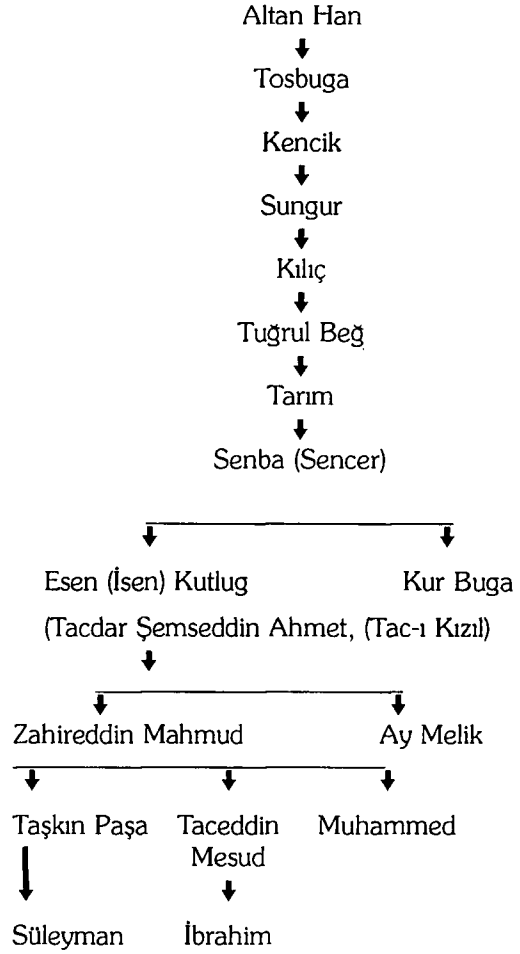
Tercümesi: Kur'an II-255, bu kabir merhum, mağfur Hasan'ındır, -Allah kabrini nurlandırсын-Muharrem'in ilk beşinci gecesi sene yediyüzelli altıda (20 Ocak 1355) vefat etti.

Türbede medfun 1351 yılında vefat eden Hızır Beğ ve yine aynı yıl ve ay vefat eden İlyas Beğ ile 1355 yılında vefat eden Hasan hakkında ve bunların Taşkın Paşa'ya yakınlıkları hususunda bir bilgi elde edilememiştir. Taşlarda devrin adeti hilafına adı geçen şahısların baba adları da yazılmamıştır. Hızır Bey'in XIV. yüzyılın ikinci yarısında Samağar Moğolları'nın başında bulunan ve 1387 yılındaki Karamanlılar ve Osmanlılar arasındaki Konya savaşında Karamanlı ordusu safında yer alan Hızır Beğ olması tarih farkı bakımından yine 741 (1340) ölen Karamanoğlu Halil Beğ'in oğlu Hızır Beğ olması da mezarın yeri bakımından mümkün gözükmemektedir.³⁰

Taşkın Paşa Medresesi'ne gelince, bina cami ve türbelerin bulunduğu köy içinde, bunlara yakın külliye şeklinde yer almayıp, köye girişte eskiden bağlık-bahçelik alanda yol üzerinde bulunmaktadır. Onun böyle bir yere yapılmış olması binanın medreseden ziyade tekke-zaviye olduğunu akla getirmektedir. Zaten plânı da klâsik medrese plânından çok farklıdır. Kitabesi kaybolmuş, klâsik tezyinatlı portali ve ön cephesi ile binanın içte kapı söveleri ve mescid mihrabı kesme taşla, geri kalan bütün bölümleri moloztaş ve çamur harçla yapılmış ve sıvanmamıştır. Binanın yapı özelliği ve plânı hakkında, yukarıda bahsi geçen yayında tamamen yanlış bilgi verilmiştir.³¹ Bina içerisinde güney batıda bulunan mescidin tezyinatlı mihrabından portalde olduğu gibi motifler yarım kalmıştır. Mescit köşesinde binanın temelinde bulunan yüksek kaya zemin içeri doğru taşmış olduğu halde burası dahi düzeltilememiştir. Binanın bu hali ile imkansızlıklar içinde yapılmış olduğu ortaya çıkmaktadır. Üst örtü düz ve tamamen ahşap direkleri ve topraklıdır. Ancak tabii ki bu örtüden hiçbir örnek kalmamıştır.

Yukarıda da bahsedildiği gibi bina medrese olmayıp zaviye olması, plân ve konumu itibari ile akla daha yakın gözükmemektedir. Nitekim Vakıflar Genel Müdürlüğü arşivinde "Umum-ı Sâni Haremeyn 409. Defter" in 9/2-882 esas numarasında 1254 ve 1321 Hicri tarihli kayıtlarda burası "Nevşehir Kazası'nda Bor Kasabası'na tâbi Tamsa Karyesi'nde Taşkın Paşa oğlu Zuhreddin Bey Zaviyesi Vakfına (doğrusu Zahireddin Oğlu Taşkın Paşa olarak) olarak geçmektedir.³²

EMİR ZAHİREDDİN MAHMUD'UN ŞECERESİ

30. Esterâbâdi s. 115, 117, 124, 126, 131, 156, 220, 265, 282, 483; Neşri, **Cihannüma**, Ankara 1949, C.I. s. 218,219,226,227; **Şikari Karamanoğulları Tarihi** Yay. Mesud Koman, Konya 1946, s. 123; İ. H. Uzunçarşılı, **Anadolu Beylikleri**, Ank. 1969, s. 235.

31. Diez-Aslanapa, s. 188,189,190.

32. Vakıflar Genel Müdürlüğü arşivinde 608 numaralı defterin 373. sayfasında kayıtlı "Sultan İbrahim Bin Mehmed Bey Bin Alâeddin Bin Halil Bey Bin Mehmed Bin Karaman'ın" 27 tarihli vakfiyesinde geçen Konya'nın Sahara Kazası'nda bulunan Taşkın Baba Zaviyesi ve o tarihte hayatta olan Taşkın Baba'nın Taşkın Paşa ile bir alakası bulunmamaktadır. Taşkın Paşa'yı Taşkın Baba olarak zikreden İ. H. Uzunçarşılı'yı da bu vakfiye yanlışlığı olabilir (**Anadolu Beylikleri** s. 235).

Taşkın Paşa Köyünde, Medresenin 500 m. güneyinde mezarlık yanında bir musalla namazgah ile Kesik Baş Türbesti denilen bir kümbet bulunmaktadır. Taşkın Paşa yapıları ile aynı tarihe yani XIV. yüzyıl ortalarına tarihlenilecek bu iki yapıdan musalla-cenaze namazları kılınmak üzere mukarnaslı mihrabı bulunan, dikdörtgen cepheli, kesme taşla inşa edilmiş düz küçük bir bloktan ibarettir. Türbe ise tek katlı kare planlı olup, dört ayağa dayanan sivri kemerlerin oluşturduğu köşk tarzında olup, içte kubbe, dışta karemin köşelerinde sahanlıklar bırakan sekizgen külahla örtülmektedir. Tamamen kesme taşla inşa edilmiş kümbet bu planı ile dikkat çekicidir. Üst örtü harap olmuştur. Taşlarında şeklide usta işaretleri bulunmaktadır. Her iki yapıda da herhangi bir kitabe bulun-

EMİR ŞEYH ÇELEBİ VE AİLESİ

Timur'un Yıldırım Bayezid'i mağlup edip Anadolu'yu ele geçirmesinden sonra Osmanlılardan alarak Karamanlılar'a vermiş olduğu ve böylece ilk defa Karamanlılar'ın olan Kayseri'ye, Karamanoğulları kendi ailelerinden tayin etmiş oldukları ilk vâlileri Şeyh Çelebi ve ailesi hakkında daha önce yapmış olduğum iki çalışmamda bilgi vermiş, onlara ait bazı kitabeleri neşretmişim³³. Bu defa yine Şeyh Çelebi ve ailesine ait bazı yeni belgeleri değerlendirerek yeni bilgiler vermeye çalışacağız.

XIV. yüzyılın ikinci yarısında ve XV. yüzyılın ilk yarısında Orta Anadolu'da Kayseri-Konya çevresinde Eratnalılar, Karamanlılar ve Dulkadirliiler arasında rekabet ve mücadele sürüyor, bunlara sık sık hâmilik yapan Memlûklular, Osmanlılar ve Akkoyunlu devletleri müdahale ve istilalarda bulunuyorlardı. XIV. yüzyılın ikinci yarısında Karamanlıların başşehirlerinden olan Konya bazen Eratnalılar'ın eline geçiyor, Eratnalılar'ın mühim merkezlerinden olan Kayseri de sık sık Karamanlılar'ın hakimiyetine giriyordu. Bu dönemde Kayseri'ye Karamanlılarca hükümdar ailesinden valiler tayin edildiğine dair kayıtlar bulunuyor ki bunlardan birisi de konumuz olan aşağıda üzerinde durulacağı üzere Şeyh Çelebi'nin babası Davut Çelebi (Bey) oluyordu. Eratnalı Devleti ve hanedanına halef olan Kadı Burhaneddin (1381-1398) Karamanlılarla mücadelede bulunmuş, Karamanlılar da onun Kayseri valilerini kışkırtarak kendi tarafları haline getirip isyan ettirmişlerdir.³⁴ 1398 yılında Kadı Burhaneddin'in ümerasından Akkoyunlu Karayülük Osman tarafından öldürülmesi üzerine, Anadolu'yu istilaya hazırlanan fakat Orta Anadolu'da kuvvetli ve cesur bir hükümdar olan Kadı Burhaneddin'in varlığı sebebi ile bu kararını erteleyen Timur tehlikesine karşı devlet ileri gelenleri, Osmanlılar'a müracaatla ülkeyi Yıldırım Bayezid'e teslim karar vermişlerdir. Bu müracaatları üzerine Yıldırım, Oğlu Süleyman Çelebi'yi mühim bir kuvvetle başşehir Sivas'a göndermiş, şehri tehdit eden Akkoyunlu Osman'ı bozguna uğratarak, Sivas ve Kayseri bölgesini Osmanlılar'a katmış ve Süleyman Çelebi de buraya vali olmuştur³⁵.

Ancak 1402 yılında Anadolu'ya, Osmanlılar üzerine yürüyüp, bu arada Sivas'tan sonra Kayseri'de de yağma ve katliam yaptırarak Ankara'da Yıldırım Bayezid'i mağlup eden Timur, durumu değiştirmiş, Orta Doğu ve Anadolu'nun altını üstüne getirmiş, Yıldırım'la tamamlanan Anadolu birliğini darma dağın edip ortadan kalkan beylikleri yeniden ihya etmiştir. Orta Anadolu'da Osmanlı hakimiyetinden eser kalmadığı gibi diğer beyliklerle birlikte tekrar kurulmasına müsaade ettiği Konya merkezli Karamanoğulları Beyliğine, daha önce

Osmanlılar'a ait olan Beypazarı, Sivrihisar, Kırşehir ve Kayseri'yi dahil etmiştir.³⁶ Karamanoğlu II. Mehmed Bey kendileri ile birlikte kurulan diğer beyliklerin yaptıkları gibi Timur'un hakimiyetini tanıyarak, şehirlerinde onun adına paralar bastırmıştır.³⁷ Mehmed Bey'in tarihsiz olan bu paralarından Kayseri'de bastırılanın yüzünde السلطان العظم نورمان برلکندین محمد بن علاءدین خلد ملکه ضرب قیصریه arkasında yazılıdır³⁸.

Timur hadisesinden önce Yıldırım Bayezid, Eflâk Seferi ile meşgulken, Karamanoğlu Alâaddin Bey'in Ankara'ya hücumu ile burada bulunan beylerbeyi Timurtaş Paşayı esir etmesi üzerine derhal Konya üzerine yürüyerek Alaaddin Beyi Mağlub etmiş ve bir müddet sonra da öldürtmüştü, Alâaddin Beyin çocukları ve aynı zamanda yeğenleri olan Mehmed ve Ali Beyleri anneleri ile birlikte (anneleri Yıldırım Bayezid'in kızkardeşi idi) başkent Bursa'ya getirmişti. Ankara Muharebesi'nden sonra Bursa'yı yağma ve tahrip ettiren Timur, bu iki şehzadeyi Karaman Beyliğine iade etmiş, Mehmed Bey hükümdar olurken Ali Bey de ona tâbi Niğde emiri olmuştur.³⁹

33. Mehmet Çayırdağ, Kayseri'de Kitabelerinden XV ve XVI. yüzyıllarda yapıldığı anlaşılan ilk Osmanlı yapıları, Vakıflar Dergisi, S. XIII., s. 533; M. Çayırdağ, Kayseri'de Selçuklu ve Beylikler dönemine ait bazı kitabe ve mezar taşları, **I.Ü. Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi**, İst. 1984, S.XXXIV, s. 514-520.
34. Kadı Burhaneddin'in Kayseri Valileri Cüneyd ve Şeyh Müeyyed bu şekilde isyan etmişlerdir, **Esterâbâdi**, s. 356, 357, 461-477.
35. Ebubekir Tihârî, *Kitab-ı Diyarbekirîyye*, Yay. Necati Lügal-Faruk Sümer, Ank. 1962, s. 46; Hoca Sadeddin, **Taccü't-tevarih**, Yay. İsmet Parmaksızoğlu, İst. 1974, C.I, s. 206; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, **Osmanlı Tarihi**, Ank. 1961, C.I, s. 160; Yaşar Yücel, **Kadı Burhaneddin Ahmed ve Devleti**, Ank. 1970, s. 160,161.
36. Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri*, s. 17.
37. Timur Anadolu'da iken Osmanlılardan Mehmet Çelebi dahil, Anadolu'daki beyliklerin başında bulunan beyler yalnızca onun adının yazılı olduğu sikkeler (akçe) bastırılmışlar, O Anadolu'dan ayrılınca paralara kendi isimlerinin de ilave edildiği müşterek sikkeler kestirmişlerdir. Ölümü ile de tamamen kendi adlarının yazılı olduğu sikkeleri bastırılmışlardır, Mehmet Çayırdağ, Timur, Yıldırım Bayezid'in Oğulları ve Bazı Beylikler Adına Basılan Akçelerden Oluşan Kayseri Müzesi'ndeki Bir Define, **Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi**, S. 45, s. 57-84.
38. Çayırdağ, **a.m.**, s. 64-66; Çayırdağ, Kayseri'de Kitabelerinden, s. 332. Paradan "Yarlığından" (dan, dın olarak yazılmış) kelimesi Türkçe olarak yazıldığı gibi, Alâaddin ismi de Alâaddin şeklinde yine Türkçe okunuşu gibi yazılmıştır. Eski İslami paralarda Türkçe ibare bulunması son derece nadirdir.
39. Uzunçarşılı, **Anadolu Beylikleri**, S. 16,17; Şahabeddin Tekindağ, Karamanlılar, *İslam Ansiklopedisi*, C.VI, s. 323; Nizameddin Şâmi, **Zafernâme**, Çev. Necati Lügal, Ank. 1987 s. 313.

Mehmed Bey, yukarıda belirtildiği gibi Timur tarafından kendisine verilen Kayseri'ye kendi ailesinden Şeyh Çelebi'yi emir-vâli yapmıştır. Kayseri Müzesi'nde bulunan 1498 envanter numarasında kayıtlı lâhit tarzındaki mermer mezartaşı Şeyh Çelebi'nin taşın küçük ebatta olmasından çocuk yaşta vefat ettiği anlaşılan oğlu Osman Çelebi'ye atılır.⁴⁰ Taşta 809 senesi zilkâde ayında (Nisan 1406) vefat eden Osman Çelebi'nin babasının "Emir ül-muazzam Şeyh Çelebi el-Karamâni:" olduğu yazılıdır. Buradan, Şeyh Çelebi'nin 1406 yılında Kayseri emirliğinde bulunduğu anlaşılmaktadır. Bilindiği gibi Kayseri 1402 yılında Karamanlılara geçmişti. Kayseri'nin şimdiki ilçeleri Develi ve Karahisar, tâbi oldukları Niğde ile birlikte Karamanlı hükümdarı Mehmed Beyin Kardeşi Ali Beyin (Bengi) idaresinde bulunmakta idi.

Kayseri İç kalesinin Doğu Fâtih Kapısının harime açılan iç tonozunun üzerinde Dulkadiroğlu Hasan Bey'e ait H. 814, M. 1411 tarihli 50x50 cm. ebadındaki küçük mermer kitabede Dulkadiroğlu Nasıreddin Mehmed'in oğlu büyük emir Hüsamî Hasan tarafından 814 yılında (Kayseri Kalesi) tamir (resm) edilmiş olduğu yazılıdır.⁴¹ Bu mühim kitabeden Kayseri'nin bu tarihte Karamanlılardan Dulkadırlılar'a geçtiği anlaşılmaktadır. Bu sırada Dulkadir Beyi olan Nasreddin Mehmed Beyin oğlu Hasan Bey Kayseri'yi Şeyh Çelebi'den almış ve kaleyi tamir ettirmiştir. Kitabeden öğrenilen ve hadiseden, başka herhangi bir kaynakla bilgi bulmak mümkün olamamıştır. Ancak Hasan Beyin Dulkadırlılar'ın Karamanlılar'la mücadelelerinde ismi geçmektedir. Şikârî Tarihinde "Alaaddin Şah (Karamanoğlu Alaaddin Bey) Şam Beylerinden (Dulkadırlılardan) Melik Nâsir ile cenk idüb sulh olmuşlar idi. Oğlu Taviil (uzun) Hasan yirmi bin askerle Niğde önüne gelince yağma eyledi" ifadesi bulunmaktadır.⁴² Daha sonra bu hadisenin yılını tarihler 1423 olarak vermektedirler.⁴³

Yine Kayseri iç kalesinin güney kapısı (Arslanlı Kapı)nın batısında birinci müdafaa hattına ait kısa duvarın yola bakan dış yüzünde kırk bir mermer kitabe bulunmaktadır. Kırılarak eksilmiş olan kısmında tarihi ve olması gereken hükümdarın ismi kaybolan bu kitabede;

..... الماعولى الاتراك الظنون على مدينة قنبره وبعدها الناس
فى تحريب الكعبة البريقة فخرج الامير الكبير الشيخ جلى بن داود
و الكاطمين النخط والعائين عن الناس فعمر فى ايام
.....
..... عدل الله ملكه وكان الباب والرؤى (موتج) عمر بن عز شيخ جلى

yazılıdır. Tercümesi: Dalalette bulunan Türkler Kâbe'nin tahrip edildiği gibi Kayseri şehrini ve halkını istilâ ettiler. Davud'un oğlu büyük Emir Şeyh Çelebi çıktı. İnsanların hatalarını affeden ve kinini susturan (Kur'an III-134) (ayetine uygun olarak) zamanında tamir oldu, Allah mülkünü

devamlı eylesin. Yine Şeyh Çelebi'nin oğlu Sevinç Demir.....

Bu dikkat çekici kitabede yanlışlık içindeki Türkler'den Dulkadiroğulları ve Kâbe'nin tahribi gibi Kayseri şehrinin ve halkının istila edilmesi ibaresinden de Dulkadiroğlu Hasan beyin yukarıda kitasebinde zikredildiği gibi Kayseri'yi alıp kalesini tamir ettirmesi kastedilmektedir. Dulkadir Devleti tarihte çağdaşı Osmanlı kaynaklarında ve diğer kayıtlarda Türkmen idaresi, Türkmen Devleti olarak, Dulkadiroğulları da Türkler ve Türkmenler olarak anılmaktadır. Karamanoğulları da bir Türk boyu olduğu halde Dulkadiroğulları'nı bu şekilde hakaretle tavsif etmektedirler. Yine Kayseri Kalesi'nin onarımından bahsedilirken "zamanında" diye başlayan ibarede yazılması gereken hükümdarın ismi kitabenin kırılan parçası ile kaybolmuştur. Ancak bunun Karamanoğlu II. Mehmed Bey olduğu tarih bakımından bellidir. Bu hadiseler esnasında vazife yaptığı anlaşılan Şeyh Çelebi'nin oğlu Sevinç Temir, hakkında vakıflarından bahsedilirken bilgi verilecektir. Muhakkak ki Şeyh Çelebi, oğluna Sevinç Temir diye, Karamanlılar'a Kayseri'de ilave olmak üzere beyliklerini yeniden başışlayan ve düşmanları Osmanlılara darbe vuran Timur (Temür)'ün adını vermiştir. Kitabe'de yine tarih kısmı kırılıp yok olmuş olmasına rağmen bu tarihin, yani kendi ifadelerine göre Karamanlıların Kayseri'yi kurtuluşlarının tarihinin, yukarıda geçen 1411 yılındaki Dulkadırlı fethi ile aşağıda geçecek Memluklular'ın Kayseriyi alarak tekrar Dulkadırlılara verdikleri 1419 yılı arasında olduğu söylenebilir.

Karamanoğlu Mehmed Bey'in Memluklular'a ait Tarsus'u Ramazanoğlu Ahmed Bey ile birlikte ele geçirmesi üzerine, H. 822/ M. 1419 yılında Memluk Sultanı Melik Müeyyed Şeyh Anadolu'ya oğlu İbrahim kumandasında bir kuvvet göndererek Kayseri Kalesini, şehrin beyi olan Şeyh Çelebi'nin kaçması üzerine ele geçirmiş ve burasını kendilerine tâbi ve yardımcı olan Dulkadiroğlu Nasıreddin Mehmed Bey'e vermiştir. Memluklu ordusunun dönüşünden sonra Karamanoğlu Mehmed Bey'le birlikte müttefiki Ramazanoğlu İbrahim Bey Kayseri üzerine yürüyerek şehri geri almak istemişlerse de Dulkadiroğlu Mehmed Bey tarafından bozguna uğrattıldılar. Savaşta esir edilen Karamanoğlu Mehmed Bey ile öldürülen oğlu Mustafa Bey'in ke-

40. Çayırdağ, Bazı Kitabe ve Mezartaşları, s. 514,515.

41. Çayırdağ, Kayseri'de Kitabelerinden, s. 532.

42. Şikârî, s. 186.

43. Prof. Dr. Refet Yınanç, **Dulkadir Beyliği**, Ank. 1989, s. 47. Karamanoğlu Mehmed Bey'in 1443 yılında vefatından sonra Dulkadırlılar'ın Karaman ülkesini istilaya giriştiklerini yukarıda geçen konu ile ilgili diğer araştırmalarda da görmek mümkündür.

sik başı Kahire'ye, Memluklu Sultanına gönderilmiştir⁴⁴. Böylece Şeyh Çelebi'nin dolayısı ile Karamanoğullarının Kayseri'deki hakimiyeti, şehrin yine Karamanlılardan İbrahim Bey'in 1435 yılında geri almasına kadar son bulmuş oldu.

Karamanoğlu Mehmed Bey'in 1423 yılında vefat üzerine yerine geçen oğlu İbrahim Bey Karamanlıların Memluklular'a vermekte oldukları yıllık on bin altınlık vergiyi ileri sürerek Memluklu Sultanı Barsbay'dan daha önce kendilerinin olan Kayseri'yi Dulkadırlılar'dan alarak geri vermesini istemiştir. Memluklar önce buna razı olmuşlarsa da Dulkadroğlu Nasıreddin Mehmed Bey ve eşi Mısır (Hatice) Hatun'un girişimleri üzerine vazgeçmişler ve Kayseri'ye vali olarak Mehmed Bey'in oğlu Süleyman Bey'i de tayin etmişlerdir. Bunun üzerine İbrahim Bey 1435 yılında Kayseri üzerine yürüyüp burayı ele geçirmiştir⁴⁵. Bu durum neticesinde Dulkadroğlu Mehmed Bey de Karamanoğullarına karşı Memlukluları bırakıp Osmanlılardan yardım almak üzere oğlu Süleyman Bey'i II. Murad'a göndermiştir. Osmanlı kaynakları, Dulkadroğulları ile Osmanlı kuvvetlerinin 1436'da Kayseri'yi Karamanoğullarından geri alıp tekrar Süleyman Bey'in burada vali olduğunu yazıyorlarsa da⁴⁶ Memluklu kaynağı Makrizi 841(1437) yılında Mısır'dan gelen yardımcı kuvvetler Süleyman Beyi Kayseri kuşatmasından uzaklaştırmış olduğunu belirtmektedir⁴⁷. Kayseri'nin bu tarihten sonra tekrar Dulkadırlılar'dan Karamanoğulları'na geçtiği hakkında herhangi bir bilgi bulunmadığına göre Makrizi'nin verdiği haberin doğru olduğunu veya Süleyman Bey'in çok kısa süre ancak Memluklu kuvvetleri gelene kadar Kayseri'ye sahip olabildiğini anlamamız mümkün olmaktadır.

Bu şekilde Kayseri'de yeniden başlayan Karamanoğlu hakimiyeti 1464 yılında İbrahim Bey'in vefatından sonra oğullarından Pir Ahmed'in Karamanlı tahtına geçmesine destek verilmesi karşılığında bazı yerlerde birlikte Kayseri'yi de Fatih'e Osmanlılara terkine kadar 30 yıl daha devam etmiştir⁴⁸.

1435 yılından itibaren Kayseri'ye Karamanlı Valisi olarak yine aileden Şeyh Çelebi'nin oğlu olduğunu aşağıda geçecek mezartaşı kitabesinden öğrendiğimiz Emir Musa tayin edilmiştir. Emir Musa'nın oğlu Ahmet Çelebi'ye ait sözkonusu mezartaşı Kayseri Müzesi'nin 1531 envanter numarasında kayıtlı olup, mermer lahit tipinde kırık ve eksiktir. Kalan kısmında, üst sırada,

.... المنفور الحمد الشهيد الطغ احمد جلي بن الامير المعظم موسى
الحاكم بمدينة الجعزية المنصوبه الى قرمان قديم

alt sırada, العبرات ناموا الحنات النجج جلي طول الله عمره
و رحم الله من دار الفرح الى دار الفرح في سابع

üst dar yüzde هجرية alt dar yüzde لانية
yazılıdır.

Tercümesi:..... hayrat sâhibi, iyilikler yapan Şeyh Çelebi-Allah ömrünü uzun eylesin ve geçmişlerine rahmet olsun-(nin oğlu) eski Karamanlılar'a mensup, Kayseri Şehri'nin hâkimi Büyüyük Emir Musa'nın oğlu mağrur, said, şehid, şefi Ahmet Çelebi sıkıntıdan feraha hilâli hicri yedi.....de (göçtü)

Mezar taşının kırılarak kaybolmuş kısmında Ahmet Çelebi'nin vefat tarihi ve Emir Musa ile Şeyh Çelebi'nin akrabalık derecesini gösteren kelime bulunacak idi. Yukarıda geçen taşın ve bu mezar taşının kırık olarak ayrılan parçaları Kayseri Müzesi kitabe ve mezar taşları deposunda bulunan çok miktardaki kırık mezar taşı parçaları arasında bulunabilir. Mezar taşında kaybolan, bu tarihte Karamanlılar'ın Kayseri Valisi olan Emir Musa'nın yine taşa yazılı hayır ve hasenat sahibi Şeyh Çelebi'nin oğlu olduğunu anlamaktayız. Zira mezar taşına başka bir şahsın isminin yazılması mümkün değildir. Emir Musa'nın ne zaman Kayseri Valisi olduğu malum değildir. Ancak, 1419'da Şeyh Çelebi'den Dulkadroğullarının eline geçen Kayseri 1435'te tekrar Karamanoğullarına geçince bu defa yaşlı eski Kayseri Valisi Şeyh Çelebi'nin yerine oğlu Musa Emirliğe getirilmiştir ve mezar taşına göre o dönemde Şeyh Çelebi de hayattadır. Yine Şikâri tarihinde bu hususta kısa bir malumat bulunmaktadır. Sayfa 191'de "Hasıl-ı kelâm İbrahim Han hasta oldu. Bildiki sefer yakındır, oğullarını başına cem idüb..... Mir Musa dirler bir emmisi var idi (amcası torunu olacak) Kayseriye'yi ana virdi" ifadesi vardır. Tabii Emir Musa'ya emirliğin İbrahim Bey'in vefatı ile değil de Kayseri'nin fethi ile verildiği bu ifadenin doğru ise bu görevin İbrahim Bey'in vefatı sırasında da teyit edilmiş olduğu anlaşılabılır.

Şeyh Çelebi'nin babası olduğu kitabelerle ve vakıf kayıtları ile belirtilen Davut Bey hakkında Şikâri tarihinde bilgiler bulunmaktadır. Ancak destan şeklinde yazılan ve verdiği bilgilerin başka kayıtlarla teyit edilmesi ve ihtiyatla karşılanması lazım gelen bu kaynakta Davud Bey hakkında şu malumat bulunmaktadır.

44. Uzunçarşılı, a.e., s. 169; I.A. Dulkadroğulları Maddesi, C.III, s. 659; Yınanç, a.e., s. 44,45.

45. Osman Turan, **Tarihi Takvimler**, Ank. 1984, s. 37,49,51; Halil Edhem, **Kayseri Şehri**, Yay. Kemal Göde, Ank. 1982, s. 50; I.A. Karamanlılar Maddesi, C.III, s. 324; Dulkadroğulları Maddesi, C.III.

46. **Anadolu Beylikleri**, s. 24; I.A. Dulkadroğulları Maddesi, Yınanç, s. 54.

47. Kayseri Şehri, s. 151.

48. **Aşıkpaşaoğlu Tarihi**, Yay. Nihal Atsız, İst. 1973, s. 120; Uzunçarşılı, **Osmanlı Tarihi**, C.II, s. 89.

Davud Bey Karamanoğlu Halil Bey'in (Beyliği, 1333-1350?) beş oğlundan biridir, diğerleri Hızır, İshak, Süleyman ve Alâaddin (Alâaddin Ali Bey) dir s. 56-57. Eratnaoğlu Mehmet Bey'i (Beyliği 1352-1365) kardeşi Cafer tahttan indiriyor (1355), O da Konya'ya gidip Alaaddin Bey'den yardım istiyor. Mehmet Bey'i Konya'da Konya hâkimi Davud Bey karşılıyor. Onunla birlikte Kayseri üzerine yürüyorlar. Yedi ay muhasara ettikleri halde şehre giremiyorlar. Bu arada Eratna emirlerinden Hacı Kutluşah Konya'yı muhasara ediyor. Davud Bey'le Mehmed Bey Konya'ya yürüyüp şehri kurtarıyorlar (s. 64-67). Alâaddin Bey, Mehmed Bey'in istemesi üzerine Konya'yı kardeşi Davud Bey'le beraber idarelerine bırakıyor, daha sonra Hacı Kutluşah gelip Konya'yı bunlardan alıyor, Davud Bey Lârende'ye (Karaman) kaçıyor (s. 68). Daha sonra esas Karaman Beyi Süleyman Bey Lârende'de, küçük kardeşi Alâaddin Bey geri alınan Konya'da, Davud Bey de Aksaray'da oturuyorlar (s. 83). Eratnaoğlu Mehmed Bey tekrar Bey olduktan sonra Davud Bey'i Aksaray'da ele geçirip Kayseri'ye getirerek hapsediyor. Lârende'den Süleyman Bey, Mehmed Bey'den kardeşinin serbest bırakılmasını istiyor. Mehmed Bey'in reddetmesi üzerine Alâaddin Bey ordusu ile Mehmed Bey üzerine yürüyor. Araya Dulkadir Beyinin girmesi üzerine sulh yapıp Davud Bey bırakılıyor (s. 84-85). Eratnaoğlu Mehmed Bey bu defa Konya'yı Alâaddin Bey'den alınca Onu zincirle hapsediyor, yanında bulunan kardeşi Davud Bey, Beğşehir Hakimî İsmail Ağa'ya gidip yardım istiyor, sonra gelip Konya önünde Mehmed Bey askeri ile çarpışıyor (s. 94-96) Süleyman Bey öldürüldüğü yerine kardeşi Alâaddin Bey Karaman tahtına çıkıyor (1361), Davud Beyin yanına Moğol emirlerinden Devlet Şah ve Babük Hanı katıp Eratnaoğlu Mehmed Beğ üzerine, Kayseri ve Sivas'a gönderiyor. Davud Bey Kayseri'yi alıyor, Mehmed Bey kaçıyor, kendisi orada kalıyor (s. 100). Konya Eratnalılardan kurtarılıyor, Alâaddin Bey Lârende'de, Davud Bey Konya'da kalıyor, Yakup Bey'e Kayseri veriliyor (s. 102). Davud Bey Lârende yakınında Alâaddin Eratna (II., 1365-1380) ile yapılan harpte görev alıyor (s. 124-125). Germiyanolu Alişar, Osman (Bey) i tutup, hazinesini alıp vilayetini zapt ediyor. Alâaddin Bey, Davud Bey'i Germiyanogluna gönderip eşyaları geri alıp Osman Bey'e iade ettiriyor ve Davud Bey, Osman Bey'in kızı Mihir Aliye'nin Alâaddin Bey'le evlenmesine aracı oluyor (s. 131-132). Şam'dan Kaytepe taifesinden Abdürreşid (Dulkadroğlu Nasreddin Mehmed'in babası beyliğinin kurucusu Zeyneddin Karaca ölüm-1353, Kayseri'deki Mehmed Bey'in Medresesi kitabesinde bu isim yazılı, Edhem, (s. 147). Kayseri'yi ve Sivas'ı zapt ediyor. Kayseri'de bulunan Davud Bey kaçıp Lârende'ye geliyor. Şamilerin (Memlukluların desteğindeki Dulkadirîlilerin) Kayseri'yi zapt ettiğini sultana (Alâaddin Beye

bildiriyor (s. 144). Sultan Germiyan seferinde tedbir olarak Davud Bey'i Kayseri yolunu tutmaya gönderiyor (s. 145). Kayseri'yi Şamiler iki yıl tutuyorlar ve Kayserililer Karamanoğlu'ndan yardım istiyorlar; Abdürreşid ölüyor, yerine Ali Kaytebe (Halil Bey? 1354-1386 veya başka bir Memluklu komutanı) kumandan oluyor (s. 147). Melik Nasır (Dulkadirli Nasreddin Mehmed Bey beylik devri 1389-1442) Karamanlılar üzerine yürüyünce Halep yakınında büyük cenk oluyor, Davud Kayseri'ye tayin ediliyor (s. 150). (II.) Alâaddin Eratna ikinci hükümdarlık teşebbüsünde Davud Bey Kayseri'ye hakim (s. 155). Osmanlı Murad Bey (I. Murad) ve Timurtaş'la savaşta Davud Bey ve Kayseri Beyi Evran Bey bulunuyor. Murat Bey yeniliyor (s. 159) Murat Bey Alâaddin Bey'i mağlub edip Konya'da muhasara ediyor, Davud Bey yardıma geliyor, Osmanlı yenilip ganimet elde ediliyor. Davud Bey Konya'da kalıyor (s. 161). Davud Bey Sivas'ta (Kaysen'de?) oturuyor. O'na Maraş Beyleri olan Dukadıroğullarından kız isteniyor. Yolda haremiler gelin heyetini vurup kızı ve ağırlıklarını alıyorlar. Bunun üzerine Ahsus'a (Afşin) Davud Bey yetişiyor fakat esir oluyor. Yeğenleri Alâaddin Bey'in oğulları Pir Ahmed ve Mehmed Beyler eşkiya ile cenk ediyorlar, Pir Ahmed ölüyor fakat Karamanlılar üstün geliyorlar, gidip Davud Bey'i hapisten çıkarıyorlar (s. 171). Sultan (Alaaddin Ali Bey) emmisi oğlu Hoca Paşa'ya Kayseri'yi veriyor. Davud Bey Sivas'ta oturuyor. Bu arada (II.) Alaaddin Eratna ölüyor (1380), Esen ve Kadı (Kadı Burhaneddin Ahmet) isimli iki oğlu kalıyor (s. 174). Karamanlılar Sivas askeri ile Davud Bey de dahil olmak üzere Kadı ile mücadele ediyorlar, Hasan Dağı çevresinde Karamanlılar yeniliyorlar (Kadı Burhaneddin'le Alaaddin Bey arasındaki bu mücadele 1396 yılında oluyor). Kayseri'de Hoca Paşa ve Davud Bey muhasara ediliyor, İbrahim Bey gelip bunları kurtarıyor (s. 176). Kadı ile mücadele ediliyor, Davud Bey yine Sivas'ta bulunuyor. Alaaddin Bey ölüyor (1398) (s. 179). Timur geldiğinde Sivas'taki Davud Bey Karamanlılara Timur'un gücü hakkında bilgi veriyor (s. 182). Mehmed Bey (II), Timur'dan sonra emmisi Davud Bey'e (Şeyh Çelebi olacak) Kayseri'yi veriyor (s. 185). İbrahim Ham emmisi Davud Bey'i (Şeyh Çelebi veya Musa Bey) Kayseri askeri ile Akşehir'e Osmanlılar'a karşı İshak Bey'e yardıma gönderiyor, mağlub oluyorlar. Emmisi Yakup Bey'i Kayseri'ye gönderiyor, Emmisi Mir Musa'ya Kayseri'yi veriyor (s. 191), sonra Gedik Ahmed Paşa gelip Kayseri'yi alıyor (1465).

Bütün bu karışık malumat Şeyh Çelebi'nin babası Davud Bey'in Kayseri ile yakın ilgisi bulunduğunu göstermektedir. Şikari'nin ifadelerinde, Eratnalılar ve Kadı Burhaneddin zamanında Davud Bey'in Kayseri veya Sivas hakimi olması, Eratnalıların bu iki mühim merkezleri olan başşehirlerinin

ellerinde olmamasının düşünülmesinin imkansızlığı sebebi ile tamamen yanlış bilgiden ibaret olduğu neticesine varılabilir. Zaten bu hadiseyi teyit edecek başkaca kaynak da bulunmamaktadır. Ancak Kayseri üzerine yapılan Karamanlı seferlerinde Davud Bey görev almış, kısa süreli Karaman işgalinde Kayseri'de kalmıştır denilebilir.

1500 ve 1584 tarihli Kayseri vakıf tahrirlerine göre Kayseri'de Hacı Davud veya Hacı Emir Davud zaviyesi vakıfları bulunmaktadır⁴⁹. 1584 tarihli vakıf kaydında vakfiyesinin (kitab-ı vakıf) tarihi 967 gibi verilmişse de, Arapça yediyüz olan seb'a min nin tis'a mie, dokuzyüz gibi okunmasından bir yanlışlığın ortaya çıktığı kanaatindeyiz. Zira yayınlanan vakıf kayıtları Hicri 906 (M. 1500) ve H. 992 (M. 1584) tarihli tahrirler olduğundan vakfiyenin daha sonra mümkün değildir. Doğrusu 767 olacaktır. Yayında yin 4'le başlayan vakfiyenin gününü gösteren tarihte ay eksik kaydedilmiştir. H. 767 (M. 1365/66) tarihi konumuz olan Davud Bey'in zamanına uymaktadır ve bu tarih Eratnaoğlu Mehmet Beyin ölüm, II. Alâaddin Ali Bey'in de tahta çıkış senesidir. Mehmed Beyin ümerası tarafından öldürülmesi üzerine ortaya çıkan karışıklıklar arasında tahta çıkan oğlu Ali Bey, safahata düşkün bir kimse idi. Bu karışıklıklardan istifade eden Karamanoğlu Alaaddin Bey 768 (1366-67) yılında Eratnalılar'ın elinde bulunan Konya'yı geri aldığı gibi, Aksaray ve Niğde'yi de ele geçirmiş, 797 (1375/76) yılında da eğlenmekte olan Ali Bey'i basarak Kayseri'ye girmiş, Ali Bey Sivas'a kaçmış, daha sonra şehri Karamanlılar'dan Kadı Burhaneddin geri almıştır⁵⁰. Eğer vakıf sahibi Emir Hacı Davud Bey konumuz olan Karamanoğlu Davud Bey ise bu hadiseler esnasında Kayseri'ye hakim olmuş ve bu vakfı yapmıştır denilebilir. Vakıf kayıtlarında Davud Bey'in babasının ismi Sâdeddin olarak geçmektedir. Başka belgelerde Karamanoğlu Halil Bey'in birinci ismine rast gelinememiştir. Eğer aynı şahıssa Sadeddin onun ilk ismi olmaktadır. Kayseri'de vakfedilen Hacı Emir Davud zaviyesi yine vakıf kayıtlarına göre Gülük Cami civarında idi ve buraya Hacılar Köyü'nün (şimdi ilçe merkezi), Alagöz Köyü'nün, Kuyucak Köyü'nün, Meşhedini Köyü'ne (Erkilet yolunda) tâbi bir hissenin, şehrin Deliklitaş Mahallesi'nde bir emlakın gelirleri vakfedilmiştir. Defterde bu vakıftan hemen sonraki sıraya da Şeyh Çelebi'nin vakıfları kaydedilmiştir.

Şeyh Çelebi'nin Kayseri'deki vakıflarına gelince; yukarıda geçen Emir Musa'nın oğlu Ahmed Çelebi'nin mezar taşında hayır ve hasenat sahibi olduğu belirtilen Şeyh Çelebi'nin vakıf kayıtlarında Çardak Cami ismi ile maruf Şeyh Çelebi cami olarak bilinen⁵¹ mescidine yapmış olduğu geniş vakıflar yine 1500 ve 1584 tarihli vakıf tahrirlerinde ve 1500 tarihli tapu tahrir ve 1520 tarihli icmal def-

terinde kayıtlıdır⁵². Bu kayıtlara göre Şeyh Davud Çelebi'nin oğlu Şeyh Çelebi, Mescidini Ağırnas Köyü mâlikanesinin yarısı, Endernik'in (Endürlük Köyü, şimdi Talas'a bağlı bir mahalle) zemini, Dadasın Köyü mâlikanesi, şehir meydanında bir arazi, yine meydanda diğer bir arazi, Sırtсарay⁵³, Oymaağaç, Kilisecik ve Kızılın Mezraaları, yine Sırtсарay'a tâbi Gülsegin Mezraası, mescid yanında bir yer yine mescid kurbunda dükkan gelirleri vakfedil-

49. Demircan, s. 21,44; İnbaşı, s. 64.

50. Doç. Dr. Kemal Göde, **Eratnalılar**, Ankara 1994, s. 104-106.

51. Kayseri Vakıflar Bölge Müdürlüğü arşivinde bulunan eski berat, kayıt ve vakfiyelerin kayıtlı bulunduğu defterin birinci sayfasında kayıtlı 1 numaralı berat sureti şöyledir:

Şeyh Çelebi nam-ı diğer Çardak Mescid-i şerifi imamı bulunan, Kayseri'nin Huand Gavremzâde Mahallesi (mescid de bu mahallede idi) ahâlisinden Mütteyyed-zâde Mehmed Emin Efendi mahdumu Rıza Efendi'nin yedinde bulunan berât-ı âlişanın sureti Numara 1 Evkâf-ı mülhakadan Kayseriye'de vâki Çardak Mescid-i Şerifine Şeyh Çelebi Vakfından olmak üzere ba-vazife-i muayyene imamet cihetinin tevcihine dair vârid olan inha üzerine Kuyud-ı lâzimesi bilâ tarih muamele-i kalemiyesi ledü'-atiyye ol babda canibi mahkeme-i nefese-i evkaftan alınan ilam mucibince ciheti mezkure mutasarrıfı Es-Seyyid Mehmed Emin bin Es-Seyyid Mehmed'in fevziyle mahlulünden ve oğulları Mehmed, Sadeddin ve İbrahim'in, kaza yedinden diğer oğlu Ebu Bekir dahi ehlini ziyade olan oğlu rafi-i tevki-i refiü'ş-şân-ı hâkâni zid-i selâhiyye ber mücib-i nizam bin-nefs-i bilâ kusur eday-ı hizmet itmek ve terk ü tekasülü vukuu bulmamak şartıyla bit-tevcih yedine berat-ı âlişanın ita olunmak bâbında Evkâf-ı hümayunun Nezaret tarafından bit-telhis ifade kılınmakla mücibince tevcih olunmak ferman olmağın bin üçyüz üç senesi Zilkadeü'ş-şerifinin üçüncü günü tarihi ve işbu beratı şerifi alanını virdim ve buyurdum ki mumameyh sâlifü'l-beyan imamet cihetine vazife-i muayyenesiyle şart-ı mezkur üzere mutasarrıf ola, tahriren, fi yövmi's-sâbi min şehri-Muharremü'l-haram sene erbaa ve selasemie ve elf (H. 7 Muharrem 1304, M. 6 Ekim 1886).

Yine Vakıflar Genel Müdürlüğü arşivine ait 2315 numaralı Kayseri fihrist defterinin 52. sırasında kayıtlı 224 esas ve 1434 sıra numaralı yeni şahsiyet kaydında "Çardak Mescid-i Şerifine Şeyh (bu isim yanlış yazılmış) Çelebi Vakfı" yazılıdır. Aynı defterin 341. sırasında bulunan "Çardak, nam-ı diğer Hacı Ali Camii Vakfı" kaydından aynı caminin başka isimle de anıldığı veya kayıtlarda bir karışıklık olduğu anlaşılmaktadır. Bunun gibi 951 tarihli Üstad Abdî Vakfiyesi'nde geçen (vakfiyenin tercümesi Kayseri Vakıflar Bölge Müdürlüğü arşivinde) Şeyh Tennuri (Şih) Camii'nin Çardak Camii olduğu hakkındaki ibare de yanlıştır. Çünkü eskiden ve zamanımızda halk bu camiye hiçbir zaman Çardak Mescidi dememiştir. Bilen yaşlıların tamamı Çardak Mescidi diye konumuz olan Şeyh Çelebi Mescidini göstermektedirler.

52. Demircan, s. 23,24; İnbaşı, s. 54. İnbaşı Şeyh Çelebi Camii'nin, Şeyh İbrahim Tennuri (Şih) Camii olduğunu belirtmiştir.

53. Demircan'ın yanlışlıkla Sarbsaray olarak okuduğu Sırtсарay, vakıf kayıtlarında da belirtildiği gibi Erkilet'in kuzeyinde, şimdi terk edilmiş bir yerleşim alanı idi. Eratnaoğlu Cafer Bey'in Karakaya köyündeki Seyid Halil Zaviyesi vakfiyesinde bu yer naahiye olarak geçmektedir, Göde, **Eratnalılar**, s. 172. Göde, burasının Erkilet olabileceğini düşünmüştür. Terkedilmiş bu yeri Erkiletliler bu günde gösterebilmektedirler.

miştir. 1500 tarihli vakıf kaydında vakıf gelirleri beşe bölünüp müteveli hissesinden sonra tekrar dokuza bölünüp iki sehim imama, bir sehim müezzine verilmesi ve altı sehimin de üç hafızın bölüşmesi şart kılınmıştır. 1584 tarihli kayıta ise vakfiyenin birler ve onlar hanesi okunamayan tarihinin yüzler hanesinin 800 olduğu belirtilmiştir.

Yine Şeyh Çelebi'nin Niğde'de Şeyh Muhlis evladına yapmış olduğu bir vakfı da H. 881, M. 1476 tarihli Karaman Eyaleti vakıfları tahririnde kaydedilmiştir⁵⁴. Bu kayıta Davud Çelebi oğlu Şeyh Çelebi Vakfı olarak geçen vakfın akarı olarak Niğde'ye tâbi Mesancu Köyü ile Develi ve Melendiz'e bağlı bir kısım mezraalar yazılmıştır. Tabii ki Şeyh Çelebi'nin yaşadığı devirde Niğde ve çevresi de Karamanoğullarına ait idi.

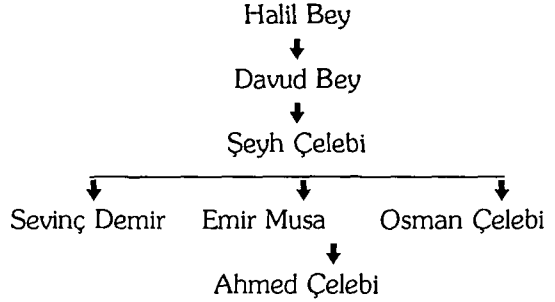
Şeyh Çelebi'nin yıkılmış olan Kayseri'deki mescidinin yerine gelince; tesbitimize göre bu bina şehir merkezinde, Hunat Camii'nin kuzey-doğusunda, şimdiki Dedeman Ortaokulunun kuzey bahçe kapısının tam karşısında, asfalt yolun bloklara yakın kısmındaymış. Buradaki imar uygulamaları esnasında 1958 yılında bu mescid de yıkılmış ve yeri yeni yapılan binaların güneyindeki yola dahil edilmiştir. O zamanki Halacaoğlu Mahallesi'nin Kapaklıoğlu (Eski Hunat-Gavremoğlu) Mahallesi sınırında Özdoğan Sokak'ta olan mescit, binayı bilen yaşlıların ifadesine göre çamur harçlı moloz taşlı duvarlı, ahşap mertek örtülü, toprak damlı ortada iki ahşap dikme direği bulunan yine basit ahşap minber ve mihraplı, Kayseri'de yaygın mahalle mescidlerinde bulunan dört ayaklı kule minareli bir yapıdan ibaretti. Güney bitişiğinde fırını (vakfiyede dükkan olarak geçmekte) iki yanından geçen dar sokaklar bulunmaktaydı. Eski kayıtlarda da belirtildiği gibi Çardak ismi ile anılan bu mescit, herhalde o kadar vakfı olan ve bir valinin yaptırdığı ilk yapı şeklini taşııyordu. Depremlerle veya başka bir sebeple yıkılan eski yapının yerine bu basit yapı yaptırılmış idi. Belediye burasını yıkmasına karşılık Sahabiye Mahallesi'nden bir mescit yeri vermiş ve oraya yeni bir camii, Sahabiye-Çardak Camii yapılmıştır. Dulkadiroğlu Alaüddevle Bozkurt Beyin oğlu Şahruh Bey Kayseri'ye tâbi Barsama (şimdiki Çavuşağa) Köyü malikânesi gelirinin yarısını Kayseri'de Şeyh Çelebi Camii'nde kendisi için Kur'an okuyanlara tahsis etmiştir⁵⁵.

Şeyh Çelebi'nin Kaledeki Kitabesinde ismi geçen oğlu Sevinç Temir'in yine Kayseri'de vakfı bulunmaktadır. 1500'lü tahrirde "Sevinç Temür Oğulları Türbehanı Vakfı", 1584 tarihli tahrirde de "Sevinç Temir Türbesi Vakfı" olarak geçen bu vakfın Fatih döneminde 881 yılında yapılıp kaybolmuş ve "Defter-i Köhne" olarak bilinen defterde bir dükkanı var diye kaydedilirken, 1500 yılında üç dükkan olduğu belirtilmiştir. Yine 1500 tarihli tahrirde Türbehanlık ve Türbedarlık vakfının Melik

Mehmed Gazi Türbesinde olduğu kaydedilmiş, dolayısıyla mezarların da orada olabileceği anlaşılmıştır. Melik Mehmet (Muhammed) Gazi Danişmendlilerin üçüncü hükümdarı olup 1134-1143 yılları arasında hükümdarlık yapmış ve Kayseri'yi kendisine başkent yaparak, burada şehrin ilk büyük mabedi olan Cami-i Kebir, Ulu Cami, eski ismi Sultan Camii olan camii ve şimdi yıkılmış olan bitişiğindeki medresesini yapıp vakfetmiştir⁵⁷. Türbesi camiin kiblesinde bulunmakta ve sonradan onarılmış haldedir. Bugün orada ve Melik Mehmed Gazi'ye ait ve ne de Karamanoğulları'na ait herhangi bir kitabeli mezartaşı bulunmaktadır⁵⁸.

Sevinç Temir'in defterde bulunan bu kaydının bir önceki sırasında Melik Mehmed Gazi Türbesi Vakfı kaydı bulunmakta ve burasının Medrese içerisinde olduğu belirtilmektedir⁵⁹. Melik Mehmed Gazi'nin yine medrese ve Camii (Cami-i Sultan) için yapmış olduğu geniş vakıflar tahrir defterinde kayıtlıdır⁶⁰.

Kayseri'deki Karamanoğlu ailesi'nin şeceresini şu şekilde gösterebiliriz;

54. Prof. Dr. Ferudun Nâfız Uzluk, **Fatih Devrinde Karaman Eyaleti Vakıfları Fihristi**, Ank. 1958 s. 52.

55. Prof. Dr. Faruk Sümer, Bozok Tarihine, Dair Araştırmalar, **Cumhuriyetin 50. Yıldönümü Anma Kitabı**, A.Ü.D.T.C. Fakültesi 1974, s. 339.

56. Demircan, s. 25,26; İnbâşi, s. 67.

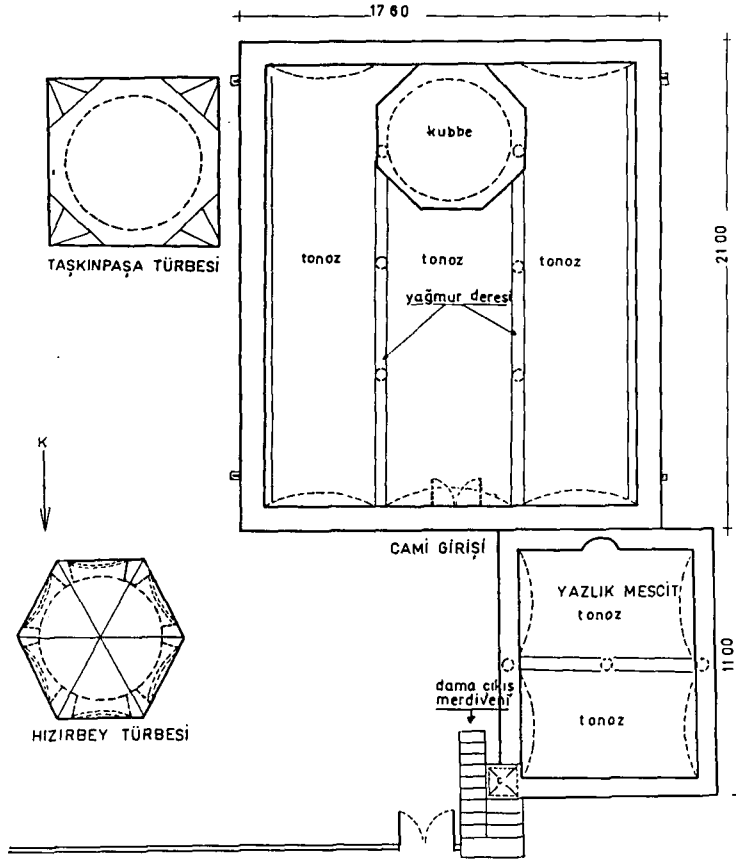
57. Turan, a.c. s. 174.

58. Karamanoğullarına ait mezarların Kayseri'nin Yanıkoğlu Mahallesi'nde, Yanıkoğlu Camii civarında olması ihtimali de bulunmaktadır. Yirmi yıl kadar önce, camiin kuzeyinde yeni yapılan binaların temel hafriyatında lahit tarzında mermer bir çocuk mezartaşı çıkarılmış, Karaman ve Kayseri'nin isimlerinin yazılı olduğu bu taş müzeye nakledileceği sırada işçiler tarafından kaybedilmiş ve olay dava konusu olmuştu. Bu çevrede XIV. yüzyıla ait Emir Şahap, Babük Bey ve Suyu Kanmış (Suyurgatmış) Hatun Türbele-ri ile şimdi yok olmuş Hoca Vatan zaviyesi bulunmaktadır.

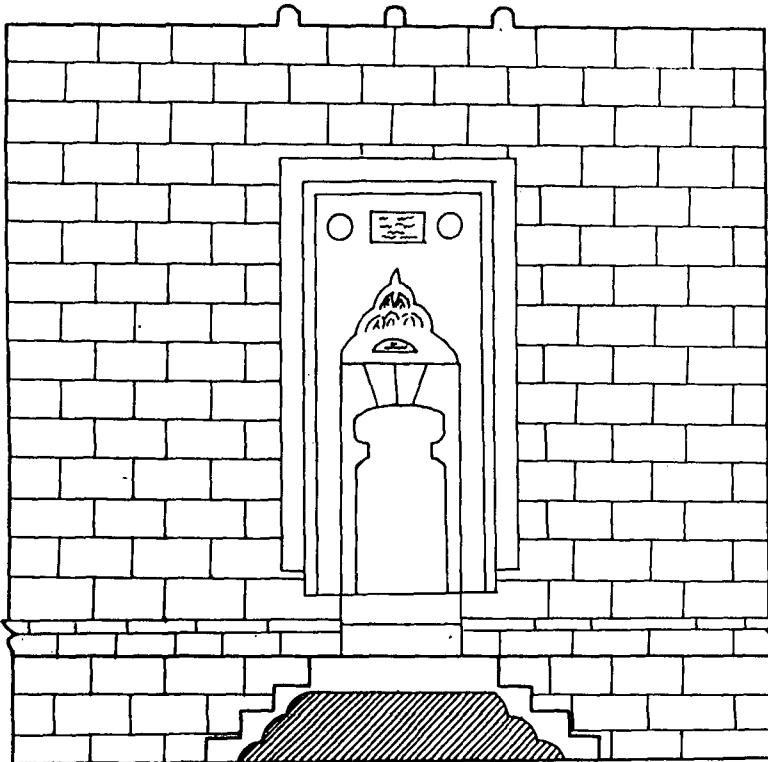
59. Demircan s. 25.

60. Demircan s. 9,10,32,33.

Not: Vakıflar Dergisi'nin XXVI. sayısında çıkan "Kayseri'de Pervane Medresesi" başlıklı makalemizin sonunda, yine Kayseri'de bulunan Pervane Bey Mescidi'nin Vakıf kayıtlarının yazılması unutulmuştur. Bu kayıtlar için Yasemin Demircan'ın yukarıda bahsi geçen eserinin 47. sayfasına bakılabilir.

NEVŞEHİR ÜRGÜP TAŞKINPAŞA CAMİ PLANI
ÖLÇEK 1/150-

EMİR ŞAHAP TÜRBESİ ÖLÇEK 1/50
ÖN CEPHE GÖRÜNÜŞÜ

Res. 1: Bünyan Ulu Camii

Res. 2: Bünyan Ulu Camii, kitabe

Res. 3: Kayseri Köşk Medrese

Res. 4: Kayseri Köşk Medrese Türbesi

Res. 5: Köşk Medrese Türbesi sütunçesi üzerinde mimar kitabesi

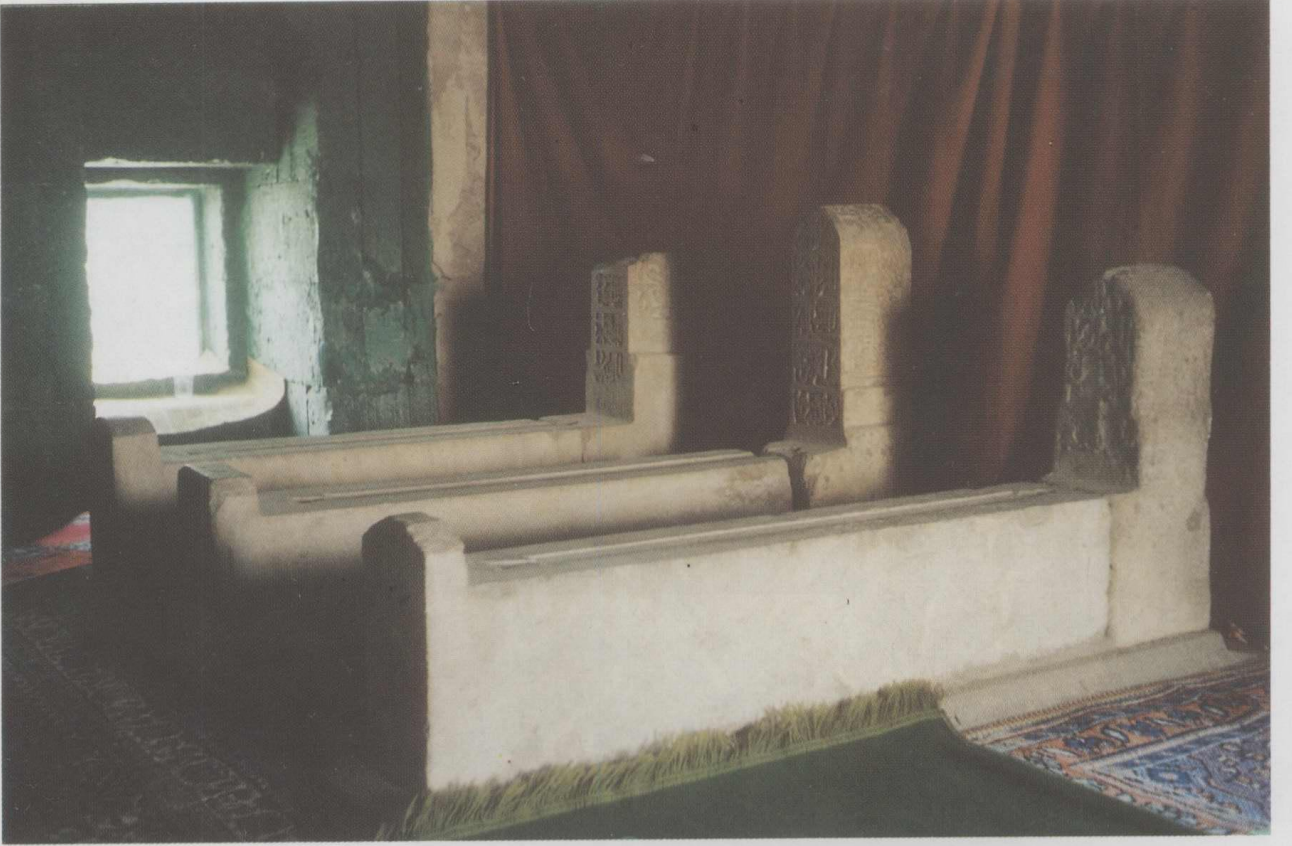
Res. 6: Kayseri Emir Şahap Türbesi

Res. 7: Emir Şahap Türbesi

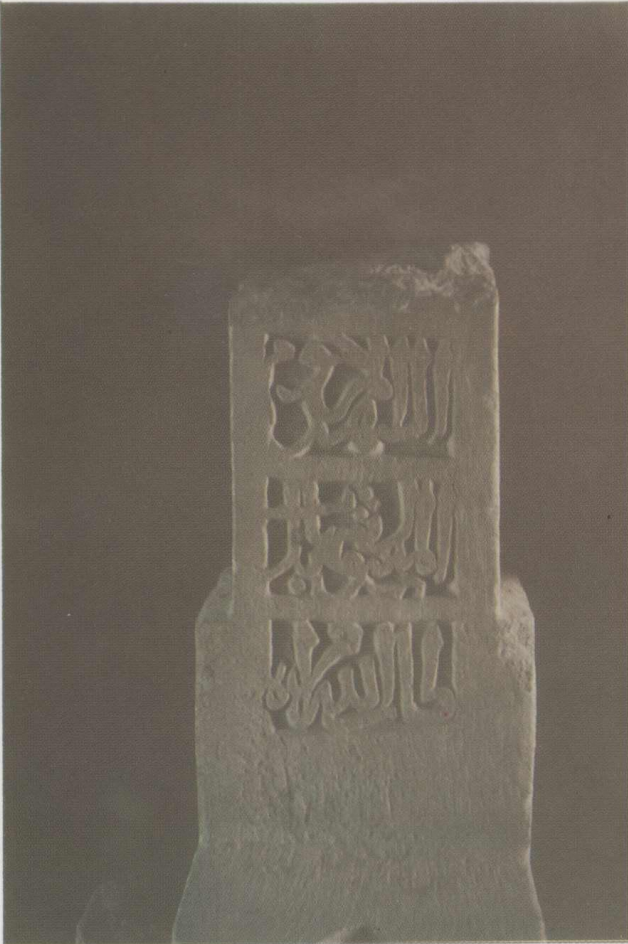

Res. 8: Emir Şahap Türbesi, bina ve mimar kitabesi

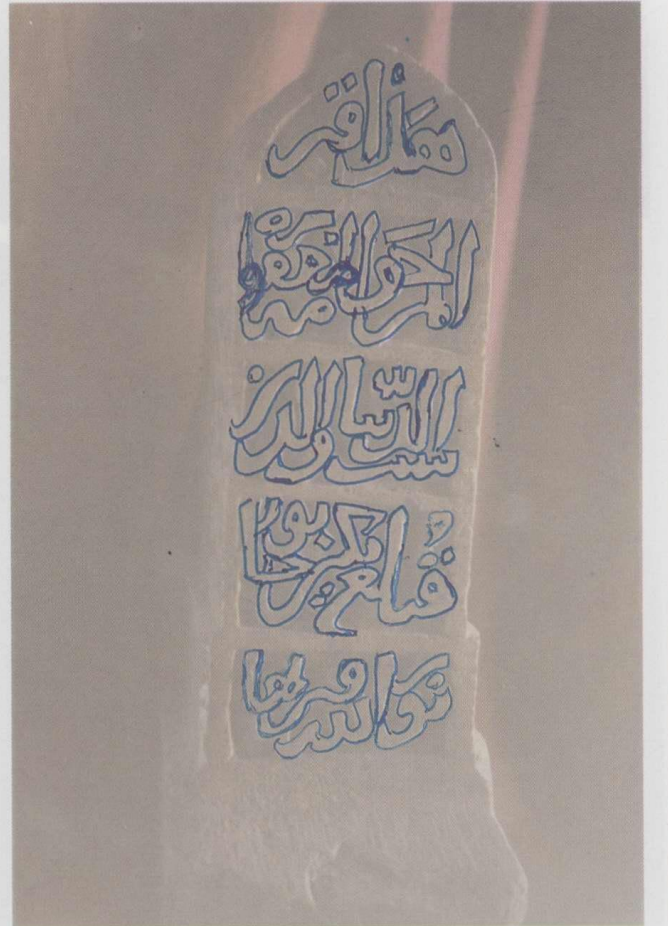

Res. 9: Emir Şahap Türbesi mezar taşları, Başta Emir Şahab'ın, ortada Kutluğ Tekin Hatun'un mezar taşı

k Bizim Repro 231 26 72

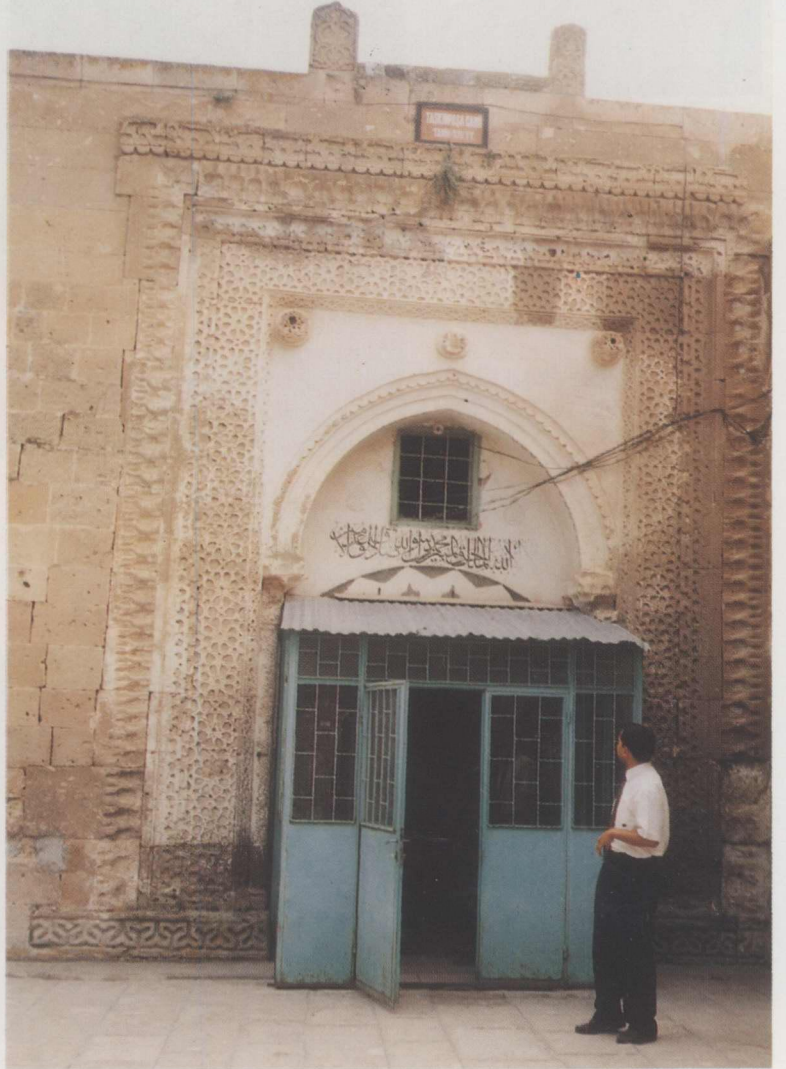
Res. 10: Emir Şahab'ın mezar taşı

Res. 11: Emir Şahap Türbesi'nde Kutlu Tigin Hatun'un mezar taşı

Res. 12: Ürgüp Taşkınpaşa Köyünde Taşkın Paşa yapıları

Res. 13: Taşkın Paşa Camii portali

Res. 14: Taşkın Paşa yazlık mescidi

Res. 15: Taşkın Paşa Camii damı, ezanlığı ve Hızır Bey Türbesi

Res. 16: Taşkın Paşa Camii kubbesi ve türbesinin külâhı

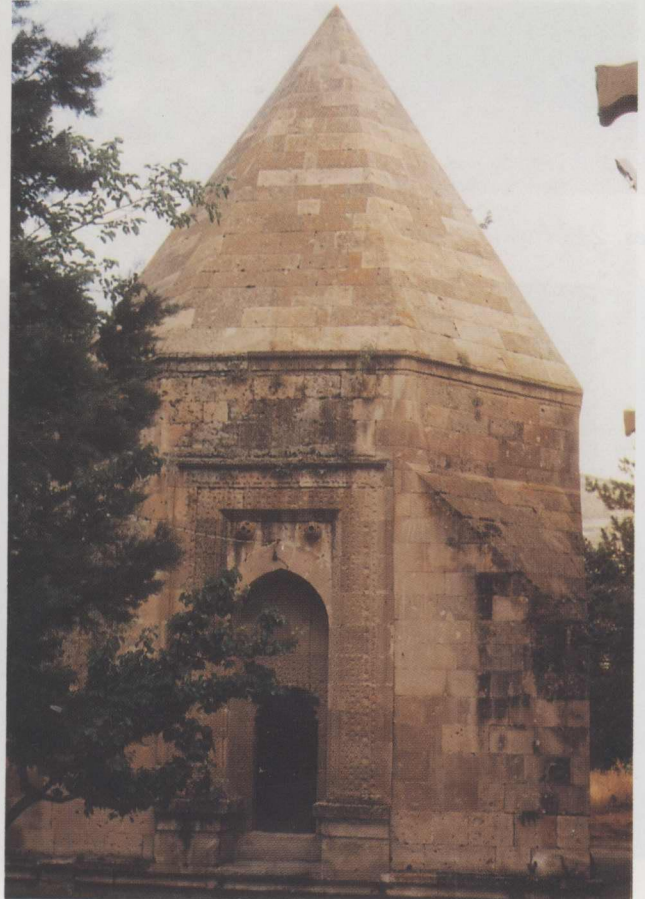
Res. 17: Taşkın Paşa Camii'nde arşın
figürlü çörtlen

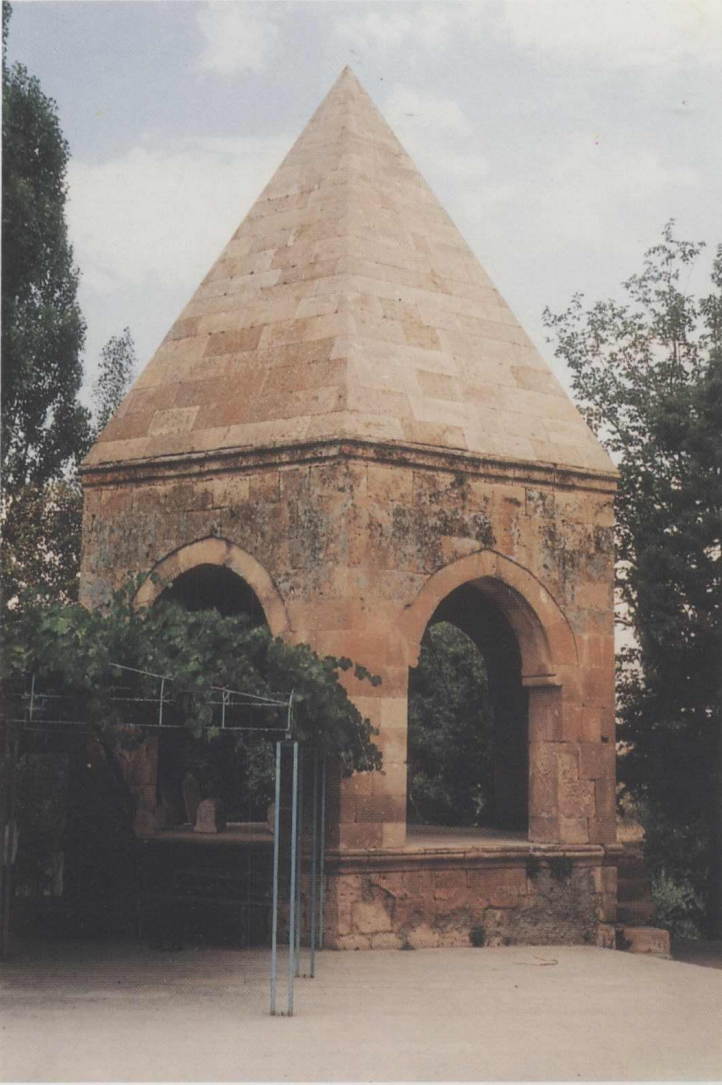
Res. 18: Taşkın Paşa Camii'nde arşın
çörtlenler

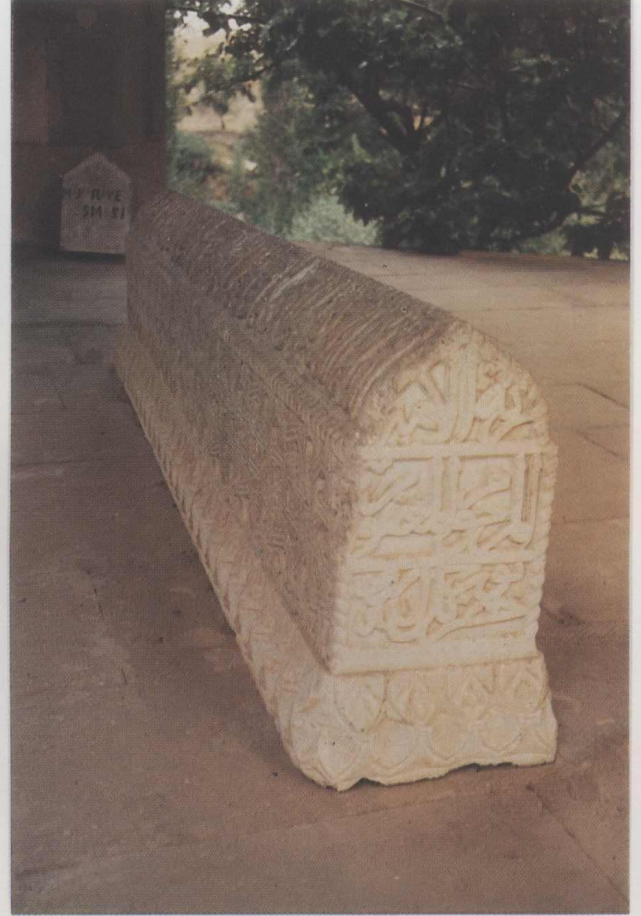
Res. 20: Taşkın Paşa Türbesi portali

Res. 19: Taşkın Paşa Türbesi

Res. 21: Taşkınpaşa'da Hızır Bey Türbesi

Res. 22: Hızır Bey'in mezar taşı

Res. 23: Hızır Bey Türbesi'nde mezar taşları

Res. 24: Taşkın Paşa Medresesi, onarımdan sonra

Res. 25: Taşkın Paşa Medresesi portali onarımdan önce

Res. 26: Taşkın Paşa Medresesi mescidi mihrabı onarımdan önce

Res. 27: Taşkınpaşa'da
Kesik Baş Türbesi

Res. 28: Taşkınpaşa Köyü'nde
musalla - namazgah

Res. 29: Kayseri İç Kalesi, doğudan görünüş

Res. 30: Kayseri İç Kalesi, güneyden görünüş

Res. 31: Kayseri Kalesinde Şeyh Çelebi Kitabesi

Res. 32: Şeyh Çelebi (Çardak) Mescidi'nin yeri (çizgiyle işaretlenmiş)

Res. 33: Kayseri'de Camii kebir kubbesi ve önünde caminin bânisi Melik Mehmed Gazi Türbesi